

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravištvo v Trstu, ulica Molin grande 16, l. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 19, 20	V Trstu, dne 1. julija 1922.	Leto III.
--------------	------------------------------	-----------

DELEGAČIJSKO ZBOROVANJE «ZVEZE UČITELJSKIH DRUŠTEV V GORICI» se bo vršilo 7., 8. in 9. julija s sledečim programom:

Prvi dan v petek 7. ob 15. uri seja odsekov, ob 19. uri seja upravnega sveta.

Drugi dan, v soboto ob 8. delegacijsko zborovanje. Zvečer se vrši koncert zvezinega pevskega zbora.

Tretji dan, v nedeljo ob 9., je javno zborovanje. Po javnem zborovanju se eventuelno nadaljuje zborovanje delegatov.

Te dni se razpošiljajo legitimacije za zborovanje. Kdor legitimacije pomotoma ne dobi, si jo lahko preskrbi od petka naprej v Trgovskem domu v Gorici.

V nedeljo je vabljeno vse učiteljstvo, da se udeleži javnega zborovanja v čim večjem številu. To zborovanje bodi javna manifestacija našega učiteljstva za naše pravice. Istočasno z nami zboruje z istim programom v italijanskem gledišču tudi italijansko učiteljstvo.

PRED KONGRESOM

V nekaterih dneh se sestane delegacijski zbor Zveze. Sestane se v Gorici, ki je bila že pred vojno naše važno duševno središče in ki je postala v zadnjem času tudi politično žarišče slovenskega življa v Italiji. Sestane se, da sodi delo naše stanovske organizacije v preteklem letu in da določi v velikih obrisih smeri za prihodnost.

Če se ozremo nazaj, moramo izpovedati, da potek kongresa v Vipavi ni vzbujal svetlih nad. Organizacija je bila na videz popolnoma razrahljana, oni zadnji trenutki, ko se je pričela volitev vodstva in se je vsa dvorana dvignila v razburjenju, bo ostal v spominu vsem, ki so bili zraven. V skrajni napetosti smo se razšli, vsi obrazi so bili polni črne skepse.

Ta skepsa ni bila upravičena. Organizacija ki je zrastle iz potreb, in ki se je uveljavila v borbi, ne razpade radi notranjih navzkrižij Kongres v Vipavi je obsodil oportunistem, ki se je bil razpasel v Zvezi in vedno nevarneje pre-raščal smisel učiteljstva za organizacijo, za disciplino in pred vsem voljo učiteljstva, da gre ravno, pošteno pot, brez ozira na to, da je strma in da ob njej ni onih ugodnosti, ki jih tako rad vidi oportunist. V obsodbi oportunistma je Zveza vstala, razvojna spirala se je dvignila, spopad dveh načel je zbudil v organizaciji nove sile in poživil vse delo, ki je pešalo v zadušnem močvirnem ozračju.

Tako smo v razmeroma kratki dobi premagali večino disonanc, organizacija je našla ravnotežje, prišli smo v mirnejše vode, nastopil je čas, ki je ugoden za stvarno, smotreno delo. Zveza sicer ni udejstvila vsega, kar bi bila mogla, zadeva samopomoči za slučaj bolezni

in smrti v učiteljskih rodbinah je prav tam, kjer je bila pred desetimi meseci. Saniral pa se je «Novi rod», razširil «Učiteljski list», osnoval močen pevski zbor, poskusilo sistematično samoižcembraevalno delo med mlajšim učiteljstvom.

Posebnege šolskega programa v minolem letu Zveza ni imela. Nikakega večjega osrednjega gibanja ni bilo ne v gnotnem, ne v pravnem vprašanju stanu. Govorilo se je pač o enem in drugem, velike akcije pa nismo videli niti za tako važno zadevo, kakor je šolska samouprava. Okrajni šolski sveti so še vedno samo okrajni šolski uradi, učiteljstvo še vedno ne ve, ali ima kaj pravic ali ne, razvoj naših ljudskih šol je obtičal, deželnega šolskega sveta še danes ni nikjer. Usoda šolske samouprave res ni odvisna le od učiteljstva, občine so tisti činitelj, ki bi se moral odločno zavzeti za svoje pravice, vendar bi bila iniciativnejša politika naših društev dalekosežnega pomena za razvoj in rešitev vsega vprašanja. Pravni položaj stanu je sicer negotov, toda izrednih preganjanj in novih krivic (izvzemši v Istri) nismo doživeli, zato tudi Zveza ni bila siljena v borbo. Ne yemo sicer, kakšen duh, koliko discipline, solidarnosti in značajnosti bi pokazale naše vrste, če bi nas klical naš signal, toda zdi se, da bomo morali boj za takozvano šolsko samoupravo, ki je še vedno mnogo boljša, kakor nedgovorni avtokratizem, prej ali slej vendarle še izbojevati. Pozabiti ne smemo, da je ves kompleks naših stanovskih teženj v tesni zvezi z vprašanjem šolske autonomije.

Zelo kočljiva zadeva vsega stanu je nedvomno namesčanje učiteljstva. V tem moramo biti posebno pozorni in zahtevati ingerenco naših zastopnikov, bodisi onih, ki smo jih volili v okraj-

ni šolski svet, bodisi odborov učiteljskih društva, v svakem slučaju začasne ali trajne namestitve. To pravico smo že davno imeli in ne moremo pustiti, da bi hodili z lahkomiselnostjo, nevednostjo ali celo osebno zlobnostjo preko nas. Svoje stanovsko in človeško dostojanstvo branimo, če ne pustimo, da se postopa z nami kot s tržnim blagom. Prav bi bilo, da okrajna učiteljska društva enotno postopajo v stvari učiteljskih nameščenj. Toda predpogoj vsakega našega nastopa je in bo, da so naše vrste strnjene, da ni med nami izdajic, da ni ljudi, ki bi nam v odločilnem trenutku padli v bok. Če bi šlo le za zavest o stanovskih interesih, o važnosti poedinih slučajev krivice nad nami, bi ne bilo preteško ustvariti potrebno solidarnost in odločnost. Prepogosto pa je omahljivost in šibkost karakterja najhujša ovira dela med učiteljstvom, zato — žalibog — organizacija še ni in še ne bo tisto idealno orožje, ki bi ga krvavo potrebovala naša šola in ljudstvo, ki nosi nje bremena. V vrvežu sveta se razvijajo značaji in šele tisti mladi ljudje, ki rastejo v našem divjem času in stopajo v naše vrste, bodo skovali potrebno odpornost stanu in njegove organizacije.

Na nas je, da po svojih močeh duševno in materialno pripravljamo prihodnost, boljšo prihodnost ljudskošolskega učiteljstva. Še vedno je med nami mož, ki se nesebično žrtvujejo

POLITIKA I NAŠE UDRUŽENJE

Naši nam protivnici putem jedne talij. novine spočitnuše, što mi u svoju nepolitičku organizaciju uvadjamo politiku time, što se putem resolucija u skupštinama svojim zauzumljeno za slav. školstvo u Istri, zahtevajući otvorenje sviju naših ukinutih pučkih i srednjih škola, te za povratak našeg odbjeglog učiteljstva. Mi pako velimo, da tomu nije tako. Mi učitelji, kao članovi svoje organizacije, ne počamo se nipošto pukim strančarenjem i politikom uzetom u pravom smislu. To nam se ne može spočitnuti. Al ako se dašto već nama zamjena i ubraja u politiku našu skrb o jugosl. školstvo u Jul. Krajini, te naš rad i djelovanje kao pučkih prosvjetitelja, time se jedino nama brani i ograničuje kulturni rad, što ne spada u politiku, ako i jest — škola «politicum». — Ne pača se hrvat. učitelj politikom «ako u svojoj školici savjesno i vzgojno djeluje, nič politika, brine li se on, da uzdrži svoju školu na kojoj djeluje i da ju sačuva svomu ljudstvu. Hrvat. škola za hrvat. narod nije polit. tijelo; talij. škola u čisto hrv. selu nasprotiv ima polit. svrhu, t. j. raznarodjivanje. — Učitelju je dužnost kulturno djelovati med svojim vlastitim narodom i braniti sve njegove kulturne institucije. Sramota je i grijehota sprječavati puč. učitelja na prosvjetnome polju. Zdrava kultura nije politika. Ona samo sprijeteljuje ljude i narode, sljubljuje ih i vivelira, za to ne spada u pravu politiku. — Naša staleška organizacija sinteza je po sviju nas učitelja i našeg znanja te zvaničkog rada. Mi svoje učiteljske i kulturne dužnosti prenašamo dotično proširujemo u svojoj organizaciji. Učitelj je organizacija i obratno. Ako je slobodno učitelju starati se govoj organizaciji. Mi nismo krivi, što se nama u-

dobri stvari, ki ohranjajo in krepijo stanovsko zavest in ki niso v materialističnem toku življenja izgubili vse vere v ideale. Ti tovariši, te tovarišice ostanete dosledno zvesti sami sebi in svojemu zvanju, ostanete na svojih mestih dela in boja, da se ne razruši in ne razpade, kar je stan s trudom in žrtvami dosegel v teku dolgih desetletij, temveč da gre dalje, da gradimo više na postavljenih temeljih ter vtisnemo svoji dobi lastni pečat.

Zveza je pred vašo nalogo. Že pri delegacijskem zborovanju v Vipavi je vprašanje udarilo na površje, zdaj je prišel čas, da se resno premisli. Delokrog organizacije se širi, s petimi lirami mesečnine smo realizirali — kakor nas je malo — stvari, o katerih bi si še nedavno mislili, da so nemogoče. Videli pa smo istočasno, da je prav na gospodarskem polju ogromnega in hvaležnega dela, ki bi ga zmogli združeni, ki bi se ga lahko lotila Zveza. To je predvsem ekonomičnejše vzdrževanje organizacijskih publikacij, potem pa izdajanje učnih knjig in tiskovin, ter nabava šolskih potrebščin za šole, na katerih delamo. Z veliko zadržbo bi rešili pereče vprašanje ter nadomestili škodljivi zasebno-špekulativni kapital s kolektivno, kulturnovažno ustanovo.

Ali je Zveza danes zmožna tega?

Prepričani smo, da je zmožna in da ima ljudi, ki bi to nalogo rešili!

zima za zlo naše kult. djelovanje u školi i vani. Čovjek sam — moram živjeti; učitelj sam — moram učiti, podučavati i širiti prosvjetu. Ako nam se to brani, prestajemo biti ljudi i učitelji! — Evo, zato, držimo, da učiteljev kult. rad i njegovog udruženja nije politika. Al još je jedan razlog, da branimo mi učitelji i naša staleška društva svoje narodno školstvo, a taj je gospodarskog značaja. Mi se time naime borimo za svoj «ja», za svoju egzistenciju. Mi smo naime odgojeni da budemo učitelji hrvat. naroda i na njegovim hrvat. školama. Nas ne će oblasti, a ne bi to dopustio ni talij. narod, imenovati na talij. školama, pa makar i imali i propisano osposobljenje. Mi tome ne prigovarimo: talij. učitelj može samo oduševljeno revnovati na talij. školi, a hrvatski na hrvat. školi. Ima za to mnogo razloga. Kad je tomu tako, i kad bi se sve hrv. škole zatvorile, pitamo **kamo ćemo mi hrv. učitelji?** Ostanemo dašto bez — službe, a to znači na prosto — biti bez kruha. — Mi se tako moramo boriti za hrv. školstvo i radi same naše egzistencije. A ovakova borba je opravdana, naravna i dozvoljena. Istra nas je rodila, Istra nas ima hraniti. Hrvat Istranin plaća i državljanin je, ima pravo dakle do svoje škole i dužnost dati kruha hrv. domaćem učiteljima, kao svojim sinovima. — I za srednje škole imade se jugoslov. učitelstvo i njegova organizacija brinuti, ne opet jedino s etičkih no i s gospodarskih razloga. U interesu je naime nas učitelja, da nam naša vlastita djeca uče u Istri, i da jednom, iza dovršenih nauka, nadju kruha i zaslužbe u rodnoj svojoj zemlji uz roditelje i uz grobove svojih djedova i pradjedova. — S ovih eva razloga, etičkih i gospodarskih, valja da se i nadalje bori jugosl. učitelstvo i njegovo udruženje za naše pučko, srednje i gospodarsko školstvo u Istri. —

ZAKAJ SMO OMALOVAŽEVANI

Odgovor je lahek: mi sami tako hočemo. Ta stavek zveni paradokсно, a je vendarle resničen. Marsikdo se čuti nesrečen in si misli, da je zgrešil «kariero». Drugi si misljo, da jih usoda preganja in tretji se smatrajo za žrtve razmer in poklica.

Vsak od nas bi se moral zavedati, da če se mu godi slabo, je sam kriv. Pri vsakem neuspehu bi morali reči: mea culpa in samo mea culpa. Morali bi dobro premisliti, zakaj se prav za prav večkrat zgodi drugače in ne kakor smo želeli.

Poskusil bom razodeti bistvo tega stanja, ki ne more trajati v večnost.

Kdaj se človek čuti nesrečen? Vsakokrat, kadar kdo napravi «atentat» na našo voljo. To se pravi, da kadar dogodki drugače izpadejo kakor smo mi želeli (a ne hoteli) se ne počutimo dobro in naše nezadovoljstvo je v premem sorazmerju z našim neuspehom. Če je to tako, se moramo ravnati tudi v tem zmislu.

Moramo torej, na splošno povedano, če se hočemo počutiti dobro, razširiti delokrog upliva naše volje in v tem tiči vsa skrivnost srečnega življenja.

Hočemo biti spoštovani. To bomo dosegli, če se zamoremo povzdigniti nad povprečnim človekom, če bomo znali traktirati z ljudmi, s katerimi pridemo v stik z neko gotovo distanco. Moramo se torej naučiti spoštovati na prejšnjem samega sebe, in samo tako pridemo do tega, da nas drugi spoštujejo. Familiarnost v šoli in izven nje škoduje našemu ugledu.

Delamo svojo dolžnost in izvršujemo plemenita dejanja. Napraviti pa moramo vse to iz notranje potrebe, zaradi stvari namreč, kakor večkrat pravimo, brez ozira na kompenzacijo. Potem je prav, drugače bomo nezadovoljni, če ne bomo našli hvaležnosti. Pesnik pravi: «Za dobro na svetu, nehvalo dobimo»; to velja samo za slabotne značaje. Kdor res dela iz notranje potrebe, ker samo tako delovanje je vredno velikega človeka, mi bo to priznal. Če pa ne moreš tako delati, potem ti ne preostane drugo, kakor da si daš delo nagraditi, ker si potem v ravnotežju s svojo notranjostjo in ob enem «kvit» z dotičnimi.

V šoli smo nešteto krat rekli: molčati je zlato. Smo se pa res poglobili v to resnico? Koliki od nas lahko rečejo: znam molčati, v družbi posebno?

— Kolikokrat smo že opravljali? In koliko sitnosti smo imeli radi tega? In zopet nepotrebno nezadovoljstvo.

Učencem pravimo: spoštujte mnenje svojega bližnjega. Kako se pa ravnamo, kadar pridemo v diskusijo? In kolikokrat smo si radi tega pridobili sovražnika!

V šoli pravimo bodite mirni! Znamo mi biti mirni? Koliki od nas se znajo brzdati? Koliki od nas znajo preprečiti, da ne pridemo v afekt.

Glavni vzrok naše notranje disharmonije je ta, da zanemarjamo svojo izobrazbo. Priti moramo enkrat do prepričanja, da tiči vsa naša moč v tem, da postanemo dobri učitelji; z eno besedo povedano, da pridemo do takozvane splošne izobrazbe, ker mi moramo biti duševno bogati, zelo bogati, ker samo s takim bogastvom bomo imponirali. Biti moramo duševni aristokrati.

Šteti si moramo v čast, da nekaj zmoremo in prepričani moramo biti, da je samo tako pravilno. Z veseljem in z nekim notranjim zadovoljstvom moramo gledati na svoje delo, ker samo ono bo klasificiralo našo vrednost, brez ozira na to koliko imamo plače.

Rekel bo kdo, da nas slabo plačajo in da se ne more s tako vnemo delati, če ne priznajo našega truda. Dobro je, ali zato imamo organizacijo in če bo vsak imel pravi čut do organizacije, bomo gotovo dosegli to, kar hočemo. Samo vsak od nas mora biti na jasnem, zakaj je organiziran. Le če se bomo vsi tega zavedali, bomo imeli praktične koristi od naše «Zveze».

Kakor omenjeno, moramo biti kolikor mogoče popolni in na svojem mestu; tu ni kompromisov, ker gre za našo čast. Kar se pa tiče dela izven šole, tu prestanemo biti učitelji v pravem zmislu besede. Pač moramo paziti, da si ne škodujemo pri tem delu svojemu ugledu kot učitelji.

Bodimo konsekventni, posebno v šoli, in marsikatero neprijetnost si prihranimo.

Vse to sem napisal tudi zaradi tega, ker bi bilo želeli, da prestanejo enkrat za vselej jadikovanja in izrazi kakor «mi uboge pare» in podobno.

Ivan Kosič.

PREGLED V PRETEKLOST IN BODOČNOST

Če se danes ob tretjem Zvezinem zborovanju, ozremo po naši njivi, tedaj nas mora navdati zavest, da nismo zastoj sejali. Naša mlada organizacija je pokazala krepko življensko moč in se ni izneverila svojim temeljitim smotrom. V burnih, negotovih, a za nas posebno neugodnih časih smo prebili kulturno mrtvilo, ki je nastalo v naši deželi, ko se je podrla policijska in vojaška kasarna, ki ji je bilo ime Avstrija. V vseh vodilnih vrstah je tedaj nastala panika in desorientacija. In v istih časih splošne brezglavosti in zmede se je jugoslovensko učiteljstvo prvo

zavedlo, da je treba kulturno delo nadaljevati tam, kjer je bilo pretrgano po dogodkih. Nov položaj in nove razmere niso smele uliti v nas idealizma, ne optimizma. Črnogledost je poraz, a mi smo trdno verjeli in verujemo še danes bolj kot nikdar poprej v vstajenje: v preporod človeštva.

Ob časih splošne podivjanosti, ob trenutkih uničujoče burje nasilja nismo klonili z duhom, ampak šli svojo pot dalje. Tudi danes nam ne cveto rožice, tudi danes moramo voditi boj za gnotne in idealne dobrine, ki jih hočemo priboriti svojemu stanu. Toda zavedamo se predvsem nalog, ki jih moramo izvršiti kot del naroda, ki potrebuje vso našo pomoč, in naše požrtvovalno delo.

In ta drugi smoter nam je tudi danes vodilna luč na naši trnjevi poti.

Naša zetek ni bila obilna. Obrodila nam je njiva srednje. Zetek bi mogla biti obilnejša, to je res, toda pri tem zadene nas le del krivde. Zakaj upoštevati moramo vse uime, ki nam jih je poslalo nebo v času naših potnih srag.

Toda to dejstvo nas ne bo oplašilo. Sladka zavest, da smo izpolnili svojo dožnost nam mora pomagati preko vseh težav, pa če bi bili imeli še veliko slabšo zetek.

Sicer bi bili podobni potepuhu Marku, ki se je vs-

PAR MISLI ZA DELEGACIJSKO ZBOROVANJE

1. Naša «strokovnost».

Pravijo, da je sušica privilegij našega stanu; meni pa se zdi, da nas boleha mnogo več na takozvani «strokovnosti». Strokovnost je tista ovira, ki nam brani, da bi se kot organizacija uveljavili tudi izven abecedarstva. Napišeš članek, ali izustiš besedo, ki se je otresla šolskega prahu, pa dobiš stalno v odgovor: to ni strokovno; oficijelno ni strokoven — osebno si lahko kar hočeš! To se pravi: Organizacija se briga za šolski kateder, druga vprašanja bodo že rešili tisti, ki so nam vcepili bakterij strokovnosti. Vsak član se lahko uveljavlja izven organizacije pri vprašanjah, ki so življenske važnosti tudi za nas — vsi skupaj se pa ne smemo! In tako se uđinjamo tej ali onej stranki za čas ko nas potrebujejo, delamo, agitiramo, navdušujemo, ne glede na to, ali nam to prinese kakšno korist ali ne. Ko nas več ne potrebujejo, nas izkomplimentirajo zopet v strokovnost.

Nisem politik, a mislim tole: Čiste strokovne organizacije danes nič ne štejejo — učiteljske pa najmanj, ker niso gospodarskega, ampak kulturnega pomena. Svojo voljo lahko izvojujejo samo tiste strokovne organizacije, ki se v danih slučajih vržejo tudi v politično borbo. Ni vseeno kateri poslanec zastopa tudi naše koristi. Razlika je, ali pride poslanec v parlament s pomočjo posameznih učiteljev ali pa s pomočjo učit. organizacije.

Res, v organizaciji je ljudi različnega pol. in svetovnega naziranja. Če pa so tu vprašanja, ki so skup-

selil svojega brezdelja, ko je pridnim kmetom toca pobila s trudom vzgojeni pridelek:

«Orali ste in ste sejali, o ljudje; — kje je zdaj vaša zetek? Jaz nisem oral in nisem sejal, pa me ni strah ne toče, ne slane!»

Toda te bogokletne besede so našle silen odmev pozneje v Markovi vesti, ki se je oglasila:

«Nič nisi oral, nič nisi sejal! Pa če bi ti bila toča pobila devetindevedeset klasov, eden bi vendarle se ostal in bi rodil na pomlad stoteren blagoslov!»

Zatorej proč z malodušem za vedno!

Naš smoter je blagor skupnosti, naše geslo je deťot!
Ivan Vouk.

na, bi morala biti tudi pot, ki bi kazala, kako bi se organizacija na lažje uveljavljala, ne da bi se dotaknila občutljivosti tega ali onega. To pot bo treba poiskati, sicer bodo šli dogodki preko in mimo nas.

Cez noč to ne gre, to je jasno, a malo naprej bi lahko šli: Učitelj se otresi vsaj polovico svoje «strokovnosti» in postane naj to, kar bi moral biti; učitelj ljudstva; organizacija se pečaj tudi z izvenšolskimi vprašanji in glasilo naj postane res učiteljsko, iz katerega naj ljudstvo črpa objektivne sodbe tudi o političnih dogodkih. Če je tednik premalo — pa dnevnik. Močni smo dovolj! —

2. «Jadranka».

«Jadranka» je zame glasilo našega ženstva! Ne pomača, da jo večina ženskega intelekta odklanja in se norčuje iz nje — dokler ni boljšega lista — ostane «Jadranka» glasilo žensk Julijske Krajine.

Izhaja baje v tisočih izvodih — to pomeni, da je ženski list neobhodno potreben. In to potrebo so spoznali tudi razni ženski odbori, ali preko sej ne pride nobeden. «Jadranka» pa gre dalje svojo pot — kakšno — to vemo vsi!

Zakaj se naše ženstvo ne zgane? Zakaj ne vzame «Jadranke» v svoje roke? — In če to ne gre (če gre izdajateljici Jadranke za stvar, bo šlo) zakaj si ne ustanovi svojega lastnega glasila, po vzorcu «Slovenke». Med našimi tovarišicami imamo dovolj literarno naobraženih sotrudnic in pa takih, ki se pečajo z ženskimi vprašanji. V dobrih rokah ne more pasti list v pasivnost.

Če ne gre drugače, pa naj se izdaje pod okriljem «Zveze», štiristo zvezinih članic je isto toliko poverjenic in agitatoric.
Josip Ribičič.

KRALJEVA SE NE PORIČE

Zastupnik Lovrenčič potužio se prigodom poseta kraljevskog para u Postojni kraljici, što je u Istri zatvoreno preko polovice slov. škola. Kraljica se nato začudjeno okrenula do sen. Mosconi-ja, da joj stvar razjasni. Ovaj joj reče, da se je to dogodilo radi pomanjkanja slov. učitelja, koji su utekli u Jugoslaviju, odakle se pako mogu slobodno vratiti i bit će svi namešteni. Ovo je takodjer priopćila kraljica zastup. Lavrenčiču s opaskom, da je i kralj za to, da se otvore sve hrvat.-slov. škole Julske Krajine.

— Kad bismo živeli u dobro uredjenoj državi, gde vlada jedino pravo, jednakost i bratstvo i gde se kraljeva i vladina reč s poštovanjem sluša i vrši, tada bi nas sve ove lepe reči kralja i kraljice silno obradovale. Ali mi predobro znamo i na svojoj koži čutimo, da tomu nije tako, nego da vlada u našoj sadašnjoj državi ulica i ljudi jake desnice i džepa, zato nas plemenite izjave kraljevskog para ne mogu za-

grijati nadom u bolja vremena. Ali ipak tračak nade proviruje u tamnoj noći sadašnjih pretužnih dana u Istri. Pravi naime talij. patrioti i državnici morali bi ipak doći do uverenja — a bilo bi već i doba! da se mora kraljeva i vladina želja i zapoved poštivati i vršiti u interesu same države te u ime sveopćeg mira i napretka i blagostanja. Talij. narod mora doći do uverenja, da dajbudi jednom mora doći u državi do reda, a toga nema bez poštivanja kralja i njegove vlade. A pošto vlada, pa bila i najgora, ne može očevidno zastupati nepravednost i zulum radi boljitka same države, zato mi Jugoslaveni Italije želimo i zahtevamo: nek se vrši naredbe vlade i kralja. Jedino u tom slučaju mogli bismo se nadati boljim danima nama u Istri. Bude li uz to talij. narod dočao do drugog uverenja, da nema govora o zadovoljstvu, o kruhu i truhu te o gospodarskoj poboljšici, dok ne nastupi mir i sporazum med susjednim državama i narodima, te sprava cele Evrope, osobito Italije s Jugoslavijom, jedva tada — ope-

tujemo — moči čemo se nadati nečemu boljemu i u Jul. Krajini, jedva tada otvorit će se hramovi pučke prosvete i našem narodu u Istri. — Sada još ne možemo govoriti o ovoj: Kraljeva se ne poriče! — Poriče se, jer vlada u nas pravo jačega, pravo mržnje, osvete i sebičnosti med ljudima i narodima. Pošteni nas Talijani uveravaju, da nas Rim ne bi proganjao, ako ne bi to zahtevali domači istarski Talijani. Zlo je to, da vlada to dopušta, samo da udovolji tobožnjem patriotizmu naših susedioca. Sve su to slabi znaci društveni i državni. — Ipak dolazi vreme spoznanja, da se ne da večno živeti u **nemiru** i nasilju u vlastitoj kući. — Nemir med supruzima svršava s pomirbom ili rastavom i buduć večni nemir ogorčava i unesrečuje. Mi se od Talijana Istre ne možemo rastaviti, zato mora nastupiti — pravedni mir, kulturni mir. Sen. Mosconi još nije došao do svog osvedočenja — na sramotu civilizacije i na uštrb države. On je bio tako drzak, da je javno i pred svetlim licem kraljice naprosto kazao neistinu, kad veli, da su se morale slav. škole zatvoriti radi pomanjkanja slav. učitelja. Bit će ih još manje, bude li se postupalo s našim učiteljstvom, kako se postupa u ovo doba talij. vladavine. Zar može miroljubiv čovek ustrajati nezaštićen i bez svakog oslonca na fronti ili u šumi med zveradi?! — Zar nije svakomu stvoru drag život i njegov imetak?! Zar se nije hrv. učiteljstvo zlostavljalo, mlátilo, proganjalo i mu palilo knjige i pokućstvo, a da nije to državno oko ni videlo ni čulo!? Jest, dve trećine našeg učiteljstva iz Istre uteklo je preko medje

samo da spasi sebe, iz nagona do života. Kakav je to prokleti život slav. učitelja u Istri, koji nije slobodan ni vršiti svoje učitelj. dužnosti u školi, niti slobodan prohodati se okolicom i porazgovoriti se s nikojim, a da nije u pogibelji za to biti šikaniran, osumnjičen, zlostavljen i kažnjen? Tko da podnosi večnu pogibelj i večni strah i obzir? Tko ima tako tvrde živce gledati dnevno — grob svoga života i sreće!? Je li čudo, da mnogi naši kolege odoše i predjoše mejoše!? — Veli nama naš gen. civ. komisar Mosconi: Pa zašto bežite? Zašto se bojimo?

Ovako nam se još cinički ruga i nas obedjuje o nejunačtva i s bojazljivosti. Rado bi mi njega i talij. kolege vidili u — našoj poziciji! — Sen. Mosconi izvalio je drugu veliku neiskrenost i neistinu pred licem posvećene osobe kralja i kraljice: Slav. učiteljstvo može se **slobodno** povratiti u Istru, gde će **biti svi namešteni**. — A mi znamo, predobro znamo, da se baš na gen. civ. komisarijatu neće povratak našeg pobeglog učiteljstva. Do danas barem tako bilo, a doskora čemo se uveriti, da li će se sen. Mosconi držati svoje svečane izjave pred licem kralja i kraljice. Mi čemo ga držati za reč prema onoj našoj staroj: Volovi se vežu za rogove, a ljudi za jezik. Mi smo uostalom i o tome uvereni, da čemo mi štošta i u Istri dobiti, pa i učitelje i škole, ako se to bude baš htelo, iskreno i ozbiljno htelo, u uredima gen. civ. kom. u Trstu. Jedva u tom slučaju postat će put lepe reči kraljevskog para, jedva onda moći čemo reći: Kraljeva se ne poriče.

NOVA BERILA ZA SLOVENSKE LJUDSKE ŠOLE

Učiteljski odsek za sestavo slov. šolskih knjig nam javlja sledeće:

S prihodnjim šolskim letom (meseca septembra t. l.) bodo na razpolago že nova slovenska berila, ki jih je založila «Editoriale Libreria» v Trstu (Portici di Chiozza št. 1). Za sedaj računamo z vso gotovostjo z dvema berili, ki sta v rokopisu že sprejeli provizorično potrjenje s strani učnega ministrstva, in sicer sta to:

1) «**Drugo berilo** in slovnica» za **drugi ljudskošolski razred**. Berilo sta sestavila in uredila tovariša Ferdo Kleinmayr ter Hinko Medič, slovnico pa Engelbert Gangl. Berilo bo ilustrovano ter trdo vezano. Upošteva v prvi vrsti naš pokrajinske razmere. Cena se bo sukala krog 4 do 4'50 L. Stavek berila je povsem postavljen in lomljen, tako da bo knjiga začetkoma septembra že v razprodaji. Opozarjamo, da se vsled tega dosedanje pomanjkljivo «Drugo berilo» ne bo več tiskalo.

2) «**Peto berilo**» za peti in šesti ljudskošolski razred, oziroma za prvi meščanski razred, se tudi že tiska. To bo obsežna knjiga, ki bo podajala vse potrebno iz predpisanih predmetov. Knjigo so sestavili in uredili tovariši: Fran Lošnikar, Matej Mikuž,

Ferdo Kleinmayr, Sidonja Krapševa, Kenič, Janko Samec, Ivan Danev i. dr. Cena ji še ni preračunjena.

Poleg teh dveh beril je odsek že predložil v prisojo «Tretje berilo» za tretji razred. Dosedaj pa še ni odgovora. Zato to berilo ne bo še na razpolago za prih. šol. leto. Istotako ne «Začetnica» oziroma «Prvo berilo», ter «Četrto berilo», ki se jedva spisuje.

Odsek je predložil v potrditev tudi prvi del Voukove slov. slovnice za višje ljudskošolske razrede in prvo ter drugo računico tov. Kutina Aprobacije še vedno ni, in zato nanje ne moremo računati za prih. šol. leto.

Kot računsko učno knjigo bomo začasno rabili Fiamin-Benolljeve «Računice», ki jih je prevedel tov. Ferdo Kleinmayr. (Založništvo kakor zgoraj!) Prirejene so na način, da od prvega do petega zvezka odgovarja vsak zvezek dotičnemu razredu oziroma učni stopnji. Te računice so se že lani uvedle v nekaterih okrajih in se bodo letos tudi v hrvaških šolah v Istri. Cena od 1'80 L do 2'20 L izvod.

Odsek je predložil tudi rokopise **hrvaških beril**. Početnica ter berilo za drugi razred sta že odobreni in se tiskata. Početnica bo res nekaj lepega, kar se tiskarske opreme tiče.

S prihodnjim letom 1923. pa upamo, da bomo večidel pokriti z ozirom na naše šol. knjige. Natančnejše obvestilo sledi pravočasno.

UČITELJSKI NARAŠČAJ

Mnogo se je že govorilo o raznih pogojih za vstop na učiteljska. In to po vsej pravici, kajti razpravljalo se je še vse premalo o tej naši rani. Ako pomislimo, da slov. učiteljska za nekako pribežališče grešnikov, tedaj se pač mora na ta ali oni način zbrisati

ta madež. Stara resnica je, da so sedanja učiteljska višje organizirane meščanske šole, na katerih je le mal odsev pedagogike.

Ni si pa mogoče misliti stanu tako javnosti izpostavljenega, kakor je baš učiteljski. Med človeško družbo s svojimi omamljivimi vabami naj živi učitelj-začetnik! In on vstopi v to človeško družbo ter

gleda, opazuje ali pa zaide v vrtnice naslad. Malo jih pa je, kateri začno takoj s samoizobrazbo in to v času, ko je treba že jasnih načel, v štadiju, ko bi moral že stopiti med ljudstvo s smotrenim delom. Na ta način je izrabljenega mnogo časa (pa ne po lastni krivdi!) in potreba je presneto veliko energije, da človek ne omaga.

In tu nam je staviti dvojno: zahtevati moramo večji, globlji in temeljitelji predstudies, zahtevati pa moramo še z večjo mero boljši naraščaj pri vstopu, da je bodoči učitelj že nekako predločen za učitelja. Naravnost oskrumba človeštva je, ako kdo vstopi na učiteljske zgoj iz namena, da pride tem lažje in tem hitreje do kruha. In resnično je to pri sedanjem položaju kaj lahko!

Nemški moderni pedagog Budde zahteva, da naj se da pedagogiki večja razsežnost na filozofični podlagi. Učiteljski naj se tudi seznanj z modernimi strujami, da bo potem pri izvrševanju svojega poklica s tem večjo lahkoto sledil vsemu sodobnemu pedagogičnemu življenju. Prost predmet naj bo latinščina, da se gojencu omogoči dostop na vseučilišče.

Pedagog Ernst Linde stavi kot pogoj za vstop na učiteljske starost 18 let, da ima vstopivši gojenec že temeljito splošno naobrazbo, kar omogoči pravo učiteljsko osebnost. Dovršitev ljudske ali meščanske šole z dobrim uspehom ali še celo vsprejemni izpit je premalenkostna zahteva za bodoči učiteljski naraščaj, kajti učiteljske ne more vsega storiti s svojo obširno nalogo in učinek je ta, da vstopijo v učiteljski stan ljudje, nezmožni za življenja boj. — Pripomniti bi bilo h temu še, da bi večja starost pri vstopu zmanjšala naš naraščaj, ker bi se jih do iste dobe mnogo obrnilo kam drugam, bi iskali kje druge službe, oz. bi nadaljevali študij na univerzi. Dotlej, ko bodo naši prejemki in še zlasti naše pokojninske zadeve urejene res stanu in delu vredno, do tedaj nam ni pričakovati učiteljev z večjim študijem.

Naravnost idealne pa so zahteve in misli filozofa dr. Ernesta Weberja. Po njegovem mnenju naj čuti bodoči učitelj v sebi kali etične kakovosti ter umetniški naгон v splošnem, zlasti pa naj ima poetični in risarski talent in v posebnem oziru seveda pedagogičen nagib. 13—14letni gojenec ne čuti v sebi še pedagogičnega nagiba, kakor se je domnevalo dosedaj. Neumestno in škodljivo je, da se gleda dandanes pri vstopu le zgoj na intelektualno stran.

To naziranje je napačno! V teh letih pa še tudi ne more biti govora o kaki odločitvi za ta ali oni stan, kajti doba 14 let še ni zrela za pravo sklepanje. Kaj lepo je mesto v knjigi, kjer pravi dr. Weber med drugim:

«...Kjer je učitelj, kateri ni prežet z veseljem do učiteljevanja, tam pač z gotovostjo lahko trdimo, da

nima dotični učitelj talenta. V navdušenju za svoj poklic bo umetnik v pedagogiki pozabil, da plačilo, katerega mu nudi svet za njegovo delo niti od daleka ne odgovarja delu, ki ga izvrši učitelj v resnici, namreč vsled dejstva, ko se ves žrtvuje šoli, mladini, bodočemu človeku, brez pohlepa po slavi in pripoznanju in brez upa na bogatstvo in čast. Oni, ki vedo za njegovo delo, otroci, še ne znajo ceniti dela, oni pa, kateri bi ravno lahko znali ceniti učiteljevo delo, to so odrasli in izobraženi ljudje, ti seveda nočejo niti niso zmožni vsled svojega duševnega obzorja, prav presojeti učiteljevanje. Živo navdušenje za poklic, visoko veselje nad lastnim umetniškim delovanjem ohrani učitelju vedno veselje do trnjapolnega poklica. Pravi učitelj mora biti idealističen jurist, za svojo osebo nasprotnik vsaki koristolovni teoriji.»

Zganili so se tudi tovariši v Italiji in pa — čemur se je čuditi — vlada je predložila naravnost moderen načrt za preizobrazbo učiteljske. Načrt, katerega je izdelal sedanji naučni minister Anile*, se glasi na kratko sledeče: Smer oz. podlaga vsemu študiju je klasično-humanistična. Na vsakem učiteljsku se bo vršil tudi pouk, kakor to zahtevajo krajevne potrebe, n. pr. v industrijskih krajih o razvoju in pomenu industrije s posebnim ozirom na sedanost. Pri nas torej, kjer je ljudstvo povečini kmetijsko, bi bilo vplesti v učni načrt kmetijski pouk. Pouk naj bi se vršil vedno s posebnim ozirom na sodobno življenje. Poleg učiteljske naj bi bili tudi triletni ljudski tečaji s posebnim ozirom na bodočega delavca. Ti tečaji naj bi bili obligatni. (To zahtevo smo stavili že tudi mi, ko smo na prvem deleg. zborovanju zahtevali kmetijsko-nadaljevalne tečaje za dobo od 16.—18. leta!)

V primeri z nemškimi načrti in v ital. predlogu določene smeri oz. niso podani jasni pogoji za vstop na učiteljska. Vsaj nisem mogel najti nikjer kaj preciznega.

Torej: prava predizobrazba ter predistinkcija prihodnjega učitelja bodeta rodila vse: tak učitelj bo deloval iz samega sebe, bo čutil v sebi lastne iniciative, brez katerih ni mogoča prava šola. Vsi predlogi glede reformiranja šolstva se bodo z lahkoto udeležili, ker bodo našli tu prvi predpogoji: dobro izšolan, resno učiteljsvo. Zavel bo po šolskih sobah svež duh, mladina bo vzgojena v duhu sodobnega življenja.

Herman Kmet.

*) Naučni minister Anile gre s klasicizmom vsekar predaleč, ker projektira, da se učitelj tekom študijskih let ukvarjaj z latinščino in menda celo z grščino.

POLEMKA.

NAŠA BERILA IN «ERA NUOVA».

V «Eri Nuovi» od dne 21. junija kritizira neki Bruno Ferluga naše «Drugo berilo». Pravih nedostatkov ne vidi, ampak skozi prizmo patriotizma išče nepatriotičnih in celo protitalijanskih sestavkov. Posebno nad Fr. Levstikovo pesmijo «Kadar pridejo vojaki» se zgraža. Zdela se mu je tako tipično protitalijanska, da jo je celo prevedel v laščino in dal kurzivno tiskati besede, ki se mu zde sumljive. Zabavno je ogledati si nekoliko njegov prevod in še posebej podčrtane izraze! Levstik pravi «ropotači

in piskači» — Ferluga: **schiamazzatori** i fischiatori. (Schiamazzatori pomeni v laščini: kričači, tudi politični kričači.) Iz «silnih častnikov» je napravil «prepotentne častnike». Levstik pravi, da jahaja «vojevode in vlastniki gladke konje — to je prevajalec v prevodu podčrtal — zakaj ne vem. Ravno tako je podčrtal v prevodu: «**dobrih postelj dajte nam!**» Najbrž si je mislil: «Aha! Levstik je hotel reči otrokom: Otrociči moji, vojaki bodo spali na vaših posteljah, vi pa na tleh!» Levstik pojè dalje: vina, kruha, itd. — **treba nam se tudi zdi.**» Ferluga: **bisagna consegnare a noi!**

Najhujše zlo pa je zadnji verz ki pravi: **Kralj pa plača tuintam.** V prevodu izgleda to tako: **Il re poi....**

pagherà: qua e là. S qua je prevajalec mislil najbrž Italijo — z là pa Jugoslavijo.

Kaj pa bi bilo, če bi bil Levstik zapisal:
Kralj ne plača ne tu, ne tam?

FELJTON

SLOVENSKO-PRIMORSKI JEZIKOSLOVCI

Pod tem nadpisom hočem obravnati tiste jezikoslovce, ki so pisali o jeziku slovenskih pokrajin, ki so zdaj pod Italijo, torej Notranjske, Goriške, Benečije in severne Istre s Trstom. Držal se bom v obče kronološkega reda; začnem torej z Volčičem.

Jakob Volčič, rojen l. 1815 blizu Škofje Loke, je služboval kot duhovnik v Istri; umrl je l. 1888. v Zarečju pri Pazinu. Zapisoval je med ljudstvom besede in jih objavljaval (v «Novicah» in «Slov. Glasniku») med l. 1851. in 1861. V «Vodnikovem spomeniku» l. 1859. je priobčil «Slovenski rodovnik», to so imena za vse sorodnike (n. pr. zdaj deloma že pozabljene prastari, vsem Indoevropecem nekaj skupni izrazi jetrva, ujec, devir, svekrva, zalva, snaha i. gr.)

Leta 1866. je prinesel Janežičev «Glasnik» glasoslovje slovenskih narečij na Goriškem iz peresa Fr. Zakrajšeka, suplenta v Gorici. Za tiste čase je bil ta spis še dosti dober.

V oni dobi je duhovnik Jurij Caf z veliko vztrajnostjo zapisoval kraševske in rezijanske besede, ki jih je potem Pleteršnik l. 1895. sprejel v svoj slovar. — Leta 1872. je začel potovati po slovenskih krajih sloveči glotolog Jan Baudonin de Courtenay, Poljak z Ruskega, potomec francoskih emigrantov (rojen l. 1845. v varšavski guberniji), profesor slavistike na raznih ruskih in avstrijskih vseučiliščih, mož, ki je pisal svoje jezikoslovne spise ruski, poljski, nemški, laški, francoski in slovenski. Poslušal je ljudsko govorico na Tolminskem in Režiji, v Vipavski dolini, blizu Reke itd. Od l. 1873. dalje je objavljaval spise o slovenskih narečjih, največ o rezijanskih dialektih in o cerkljanskem govoru. Omeniti moram, da je govoril z ljudstvom povsod vedno v domačem narečju, ki se ga je navadno hitro naučil. Ta Poljak je naš najznamenitejši dialektolog.

Leta 1875. je začel Fran Erjavec, realčni profesor v Gorici, priobčevati pod naslovom «Iz potne torbe» obsežno slovarsko gradivo s Primorskega s pridejanimi učenimi razlagami Fr. Levstika; končan je bil spis l. 1883. Pomažali so mu z veliko vneto goriški realci. — Leta 1878. je popisal Anton Klodič (rojen l. 1836. v Klodičih v slovenski Benečiji, nazadnje dež. šolski nadzornik na Primorskem) narečja beneških Slovencev v «Zborniku ruskaĝo jazyka».

Leta 1887. je objavil dr. Karel Štrekelj (rojen l. 1859. v Gorjanskem na Krasu, umrl l. 1913. kot profesor graške univerze) oblikoslovje srednjekraškega dialektta s posebnim ozirom na naglas. Odlični slavisti so to monografijo ocenili zelo laskavo. Po Štrekeljevi smrti je izšel še začetek glasoslovja.

V raznih letnikih «Letopisa Slov. Matice», Jagičevega «Archiva» in v «Denkschriften» dunajske akademije znanosti je razlagal naš učenik Kraševac veliko število romanskih izposojenk v primorskih slov. dialektih, a tudi mnogo slovenskih besed v furlanščini in istrski laščini.

Leta 1888. je začel dr. Vatroslav Oblak (rojen l. 1864. v Celju, umrl l. 1896. kot priv. docent slavistike na graški univerzi) priobčevati v «Archivu» svoje znamenito delo «o samostalniški sklanjatvi v

Kdor hoče kritizirati naše pesmi, mora poznati našo slovstveno zgodovino in — naš jezik.

J. Ribičič.

slovenščini»; končalo se je l. 1891. V tej monografiji je izdatno upošteval tudi primorska narečja in pisatelje s Primorskega. L. 1891. je analiziral jezikovne posebnosti Gregorja Alazije, ki je bil izdal l. 1607. v Vidmu laško-slovenski slovarček s slov. slovnico, pesnimi in razgovori; l. 1892. pa jezik najstarejšega datiranega slovenskega rokopisa. L. 1897. je pisal o tistih primorskih in koroških narečjih, ki še poznajo predponko vi- v pomenu iz-, in o dialektnih posebnostih Boštjana Krelja, ki je bil doma iz Vipave.

Leta 1889. in 1890. je priobčil pater Stanislav Škrabec, naš izvrstni glasoslovec, v «Cvetju» analizo jezika v knjigi «Umirajoči kristjan», ki jo je izdal l. 1749. Goričan Jožef Cusani; knjigi se precej puzna (po jeziku), da je njen pisec iz Gorice. Tudi v drugih spisih se je Škrabec večkrat dotaknil primorskih dialektov.

Leta 1891. je objavil Mihael Zavadlal (rojen leta 1856. v Gorjanskem, nazadnje dež. šolski nadzornik v Zadru) v letnem izveščju drž. gimnazije v Novom mestu analizo jezika «Bratovskih bukvic sv. roženkranca», katero je bil spisal l. 1878. Matija Kastelec iz Kilovč na Notranjskem in v kateri je najti neka pristnih notranjskih posebnosti.

Leta 1911. je izšla v «Archivu» važna razprava dr. ja Antona Breznika o naglašanju slovanskega glagola. Kar se tiče slovenščine, zahteva Br. tisto naglašanje, ki je še običajno na Tolminskem in Gorenjskem, ker je starejše in se ujema z ruskim in čakavskim. Prej je prehodil kraje, v katerih se je še ohranil ta način naglašanja. Izsledke svojih korenitih preiskav je uporabil tudi v svoji «Slovenski slovnici», ki je uvedena v vse srednje šole v Sloveniji. Tik pred svetovno vojno je priobčil prof. Fr. Sturm v izveščju ljubljanske realke spis o italijanskih izposojenkah v notranjskih dialektih.

Ivan Koštial (Novo mesto).

***

LIPSKO

Čas je menda, da končamo z razširjanjem gesla «o Nemčiji nič». Ali je bil dosedanji boj kot Nemčije upravičen in v koliko se bo obnesel, o tem naj sodi zgodovina. Nam, ki živimo samo kratko dobo človeškega življenja, ne bodi dano zatajevati in potvarjati dejstev; tega načela se držim, ko se pripravljam k pisanju o Lipsku.

Lipsko — koliko med našimi ožjimi rojaki jih je, ki ga poznajo koma malo več nego po imenu? In vendar je Lipsko svetovno znano tržišče, metropola nemške trgovine in industrije. Tu so doma veliki nemški sejmi, kjer se obrt in trgovina meri ko se pripravlja na tekmo z inozemskimi produkti. Ima pa Lipsko poleg sejmov še druge znamenitosti. Moj namen je, da izpregovorim o Lipskem prej z vseh drugih nego s trgovinskih vidikov.

Bogata je v Lipskem od umetnostnih panog zlasti glasba. «Gevandhaus», kjer je do pred kratkim vodil koncerte umrli Artur Nikisch, je zavod svetovnega slovesa. Tu se dajejo redno vsak teden glasbena dela splošne vrednosti. Zatorej čuje lahko vsak dobro muziko v Tomaževi cerkvi, ki je znana po svojih

motetah. Tu se izvajajo zlasti Bachove skladbe. Filharmonični koncerti se čujejo dalje še v slavnostni dvorani osrednjega gledališča in v sejski palači. Vsako nedeljo popoldne lahko čuješ pevske zборе v kripti spomenika bitke narodov. Glasbe je torej v Lipskem za časa sezone popolnoma dovolj.

Vzhodni del Lipskega je takozvani kvart knjigo-tržcev. Tu so doma velike založne knjigarne in tiskarne. Slednjih ima Lipsko nad 250. Med njimi je nad polovico vseh tiskarniških veleobratov v Nemčiji. Ti zavodi so opremljeni z najmodernejšimi stroji in s strokovno izvrstno kvalificiranim osebjem. Prvo mesto med tiskarnami gre »Sparmische Buchdruckerei«, ki ima zaposlenih okoli 700 stavcev. Za njo pride podjetje Oskarja Brandstätterja in za njim Breitkopf & Hartel; ti dve tiskarni sta približno enako veliki. Reclamovo podjetje je med tiskarnami v Lipskem na enajstem mestu. Skupaj je v tukajšnjih tiskarnah zaposlenih nad sedemstisoč stavcev. Grafičnega osebja je v Lipskem okoli 20 tisoč duš. Kaj pomeni to število si lahko predstavi samo oni, ki je videl naša domača tiskarska podjetja z 20 do 30imi stavci in se mu je že to zdelo veliko, nekako v obsegu veleobrata.

Središče Lipskega je Avgustov trg z univerz., novim gledališčem, muzejem za vpodabljalno umetnost in mnogimi drugimi poslopi. Novo gledališče je sijajno opremljeno, ima prostor za 2000 gledalcev in se ponaša v foyerju s kolosalnimi kipi Goetheja, Schillerja, Lessinga, Beethovna, Wagnerja in drugih znamenitih nemških mož. Galerija slik je dvonadstropna stavba z bogatimi zbirkami zlasti modernejših mojstrov. O galeriji več prihodnjic. Univerza, ki ima vhod s trga, je mogočno poslopije, v katerem predava nad 20 docentov okoli 6000 slušateljem. Poleg vseučilišča stoji Poslinska cerkev, katero je 1545 Martin Luter posvetil za protestantovsko bogoslužje.

Knjižnic je v Lipskem na prebitek. Univerza ima

svojo v Beethovnovi ulici, precej izven mešta stoji »Deutsche Bücherei«, ustanova borznega društva nemških knjigo-tržcev, ki ima namen zbrati vse nemške publikacije od l. 1913. dalje. Doslej obsega že nad 1 milijon knjig. Glasbenike zanima Petersova biblioteka za muzikalije.

Od muzejev je poleg že omenjene galerije za upodabljalno umetnost vredno obiskati zlasti Grassijev muzej za narodoznanstvo. Tamkajšnje zbirke so znamenite in te v duhu peljejo po vsem osebno neznanem svetu. Ako si kaj entuziasta za umetnostno zgodovino, boš stopil tudi v Antični muzej, kjer lahko ogledaš razstavljene umetnine Grkov, Etrurcev in Rimljanov.

Spomenikov ima Lipsko neštevilno. Najznamenitejši med njimi je vsekakor spomenik na bitko narodov, kjer so zvezane armade Avstrijcev, Nemcev in Rusov pobile Korzičana Bonaparta. Zgradba je kolosalna manifestacija nemškega prizadevanja v arhitekturi, zasnovana po prof. Thiemeju. Visok je spomenik 68 m, ali spodaj ne dobiš vtisa te višine, ker so temelji zelo visoki in razvlečeni, vsled česar napravlja spomenik iz daljave vtis velikega, na zemljo spuščenega zvona. Razsežnost in višino spomenika občutiš šele, ko te vodijo stopnice v spirali navzgor, in pa ko dosepeš na vrh, odkoder v lepem vremenu lahko vidiš celo mesto in okolico. Blizu spomenika stoji historični muzej s spomini na Napoleona in na bitko narodov pri Lipskem.

Poleg vseh teh in še mnogo drugih zanimivosti vidiš v Lipskem rojstno hišo Riharda Wagnerja, stanovanje Goetheja in Schillerja, Lessinga, Körnerja, Luthra, Mendelsohn-Bartholdyja, Schumanna in drugih. Ali če bi hotel pisati o rojstnem mestu filozofa Leibniza in slikarja in kiparja Maksa Klingerja še bolj podrobno, bi ne prišel nikdar do konca. Za začetek pa bodi topot o Lipskem dovolj.

Stano Kosovel.

IZ ORGANIZACIJE.

Vaja za pevce v Gorici je v četrtek, in sicer za moške ob 9 in za ženske ob 15. Skupna vaja je ob 18. uri.

Zaradi prenočišča naj se javijo vsi pevci in pevke, pa tudi vsi delegati čim prej Marijanu Bratužu, Gorica, Via Ponte Isonzo 17.

Program našega koncerta, ki se bo vršil dne 8. julija v Trgovskem domu v Gorici, je sledeči:

- 1) Ivan Grbec: Otroci molijo. (Meš. zbor.)
- 2) Anton Lajovic: Pomladni sprev.
- 3) Anton Förster: Z glasnim šumom (Meš. zbor.)
- 4) Janko Ravnik: Seguidille III.
- Marij Kogoj: Istrski motiv, (Samospeva)
- 5) Mornar: narodno besedilo)
- Dragotin Kette: Skozi gozd je šel... (Recitira Albert Širok, na klavirju improvizira Marij Kogoj.)

Odmor.

6) Anton Lajovic: Ne povem vam zakaj. (Duet za ženske glasove s klavirjem).

7) Vazilij Mirk: Capriccio. Dr. Gojmir Krek: Bagatella. Vazilij Mirk: Jugoslov. rapsodija. (Klavir)

8) Emil Adamič: Kregata se baba in devotka. — Mlad junak po vasi jezdi.

9) Anton Lajovic: Napitnica. — Bolest kovač. (Meš. zbora).

Sodelujejo: Zvezin zbor pod vodstvom tov. Srečka Kumarja, Avrelija Sancin (pevka), Gita Bortolotti (pianistka), skladatelj Marij Kogoj in Albert Širok. —

Zvezino delegacijsko zborovanje 1922. (Postojnsko učit. društvo): 56. Rudolf Ema, 57. Šraj Janko, 58. Toroš Mara, 59. Trošt Jože, 60. Petaros Marija, 61. Starman Franc, 62. Faigelj Ljudmila, 63. Kavšek Justa, 64. Vadnjal Ivan, 65. Vadnjal Anica (Učiteljsko društvo za gradiščanski okraj): 66. Toroš Josip, 67. Toroš Antonija (Učit. dr. za Istro) 68. Šuc, 69. Stegu, 70. Cerut.

Skupština (več najavljena) hrv. učitelj. društva u Pazinu radi opravih in nepredvidjenih razloga odgadja se na oktober. — Delegate za »Zvezino« zborovanje odabrat će odborska sjednica. — Podsjećamo društ. članove, da baram redovito plaćaju tekuću članarinu blagajničarki kol. Zori Šepar, Buzet, i da dužnici, pa i oni, što desertarili (istupili), te oni, što biše isključeni, namire dug. — Bez uglja ne rade strojevi!

Predsjednik.

Učiteljsko društvo za pol. kotar Volosko-Opatija obdržavalo je svojo redovitu skupštino u Matuljima dne 8. junija o. g.

Prisutnih članova(ica) bijaše 19, a odsutnih prevelik broj, čiji se uzrok odsutnosti ne može shvatiti, a još manje opravdati.

Skupštino otvori društveni predsjednik oko 10 sati uz kratki pozdravni nagovor. Ovom prilikom

poduki nemar odnosno neshvaćanje za društv. uzajamnost sa strane mnogih članova, koji odsutnošću sa društvenih skupština i nemarnim vršenjem svojih dužnosti prema društvu, ne podaju sebi ponajboje svjedodžbe. Do toga je zaključka dovela predsjednika žalosna činjenica, što se mnogi članovi bez razloga sustežu od skupština, a mnogi opet ne uplaćuju redovito — nekolicina takorekuć nikako članarinu.

Predsjednik tada napose pozdravi kol. Vinka Šepića, predsjednika pazinskog učit. društva, koji nije žalio truda, da nas posjeti te da nam sakupljenima saopći stanje i osjećaje naših drugova s one strane Učke. Priopći za tim žalosnu vijest o smrti kolegece Trampuž Ide, što nedavno umre shrvana nemilom bolešću, koje se dobavila za mukotrpnog svog službovanja. Skupština kliče: «Slava joj!»

Na to preuzima riječ kol. V. Šepić, koji izručuje pozdrave drugova pazinskog učit. društva. Prikaze ukratko vrlo nepovoljne prilike, u kojima se naziru srednje-istarsko učiteljstvo. U kratkom i jezgrovitom govoru razglubi i predoči nam svrhu i moć organizacije, te jedinstvenost i uzajamnu iskrenost, koja mora da vlada među članovima iste. Preporuča, da svaki društveni član poradi u bilo kojem smjeru za napredak društva, a ne prepuštavati sav rad vodstvu. Govornik bodri članove, da otresu sa sebe strah i preporuča, da se što tjesnije slože u čvrstu falangu, koja će biti najčvršćim osloncem za mogućnost uspješnoga rada u i izvan škole.

Iza toga bi pročitani i odobreni zapisnik zadnje skupštine. Ovom zgodom priopćeno bi saopćenje književnog odsjeka «Zveze» glede hrv. školskih knjiga za buduću školsku godinu.

Kol. V. Šepić ponovno pozivlje članove, da se što češće sjete «Učit. lista» svojim dopisima, jer je isti jedino uspješno sredstvo u našoj borbi. Na pritužbu nekolicine članova zbog neispravnih podataka u učiteljskom kalendaru («Ročni zapisnik») govornik preporuča, da se ispravke objavi v «U. L.»

Delegatima za glavnu skupštinu «Zveze» budu izabrani slijedeći članovi: Čiković Ante i Zorzut Olga kao delegati, a Povšić Liva i Aničić Ante kao zamjenici.

Radi odsutnosti kol. Aug. Rajčića, koji bi zapriječeni zvaničnim dužnostima, otpade opširniji izvještaj o njegovim školskim knjigama za hrvatske pučke škole. Toga radi izvesti ukratko o toj stvari društveni predsjednik, ta predloži, da se odmah prvih dana buduće školske godine sazove skupština, koja će odlučiti o uvadjanju i narudžbi svih školskih knjiga za hrv. pučke škole ovoga kotara.

Kod slučajnosti preporuča blagajnica članovima, da što redovitije uplaćuju članarinu. Na upit jednoga člana glede otpremanja službenih pisama, razjašnjeno bi, da se ista kao i dosad šalju nebiljegovana, dok preporučena mora se biljegovati na 0'50 L; ostali pak napuci nalaze se u okružnici poštanskog ravnateljstva, što su se nedavno primile školske uprave.

Na posljatku upisalo se sedmero članova u Zvezin pjevački zbor.

Slovensko učiteljsko društvo za Istro je zborovalo dne 8. junija t. l. pri sv. Ani pri Trstu.

Predsednik otvori zborovanje, pozdravi navzoće (dobra polovica) in oriše v kratkih potezih potek društvenega delovanja. Vnovič kritizira nemarnost članov, ki se niso udeležili zborovanja. Izostajajo vedno eni in isti; prežalostno je, da se ti člani ne

zavedajo, kaj je njihova dolžnost. Pride se do sklepa, da za take zajedavce ni drugega sredstva kot radikalno — brisanje. Poročilo letnega delovanja prispejda bilanci, ki je zelo žalostna z ozirom na razne postavke pasive n. pr. resolucije zadnjega izrednega zborovanja, ki še danes čakajo rešitve in odgovora. Da je uspeh enoletnega delovanja tako neznan, je kriva organizacija sama. Društveniki naj se živje v novi duh sedanjega časa in naj delujejo z vsemi svojimi močmi v prosep društva z jasnim pogledom v bodočnost. Novi odbor naj vodi in skuša izvršiti to delo. — Razveseljivo je, da beležimo med aktivne postavke, na katere je lahko učiteljstvo ponosno t. j. zvezin pevski zbor in pa samoizobraževalna akcija učiteljstva. Pri prvi so tudi člani našega društva prispevali s svojimi močmi; število teh bi bilo lahko večje. Druga je samoizobrazba učiteljstva, kjer se kuje bodoče življenje «Zaveze». Tudi naše društvo se mora udeležiti tega važnega dela, ker to je utile ono je dulce.

Poročilo o odborovem delovanju. Odborovih sej je bilo pet; odbor je uvidel potrebo, da je sklical lansko jesen izredni občni zbor. Po taj. poročilu vpraša tov. Šisković, kaj je odbor ukrenil z vsemi resolucijami izrednega občnega zbora. Pojasni se mu, da so bile vse resolucije in vsi protesti odposlani, a do danes nimamo odgovora. Isto je s protesti zaradi nepravilnosti pri def. imenovanjih. Predsednik da na glasovanje odobritev tajnikovega poročila. Odobreno.

2. Tov. blagajnik javi, da se je finančno stanje izboljšalo. Prejemki preteklega leta L 5173.—, izdatki preteklega leta L 3628.80; prebitek L 1544.20. Zraven tega iznaša zastala članarina do konca tega meseca 1527 L, «Zvezi» dolguje do istega termina znesek 572 L. Tako, da bi imeli z zastarelo članarino približno 2500 L gotovine. Tov. Šisković omenja: Kdor dolguje za vse leto društvu, naj se mu stavi gotova doba, da plača zastalo članarino. Ako ne poravna v tem času, naj se toži in izbriše iz društva. Predlog sprejet z večino glasov.

3. Izvolijo se 3 pregledovalci računov (tov. Pečarič, Švara in Plisič), ki konstatirajo, da so računi v redu. Predsednik se v imenu vseh zahvali vestnemu tov. blagajniku. Računi enoglasno odobreni.

4. Volitev društvenega odbora. Predsednik da 10 minut odmora v svrhu temeljitega in vsestranskega preudarjenja tega vprašanja. Tov. Šisković pravi, da menda govori v imenu vseh, ako predlaga, naj se na novo izvoli odbor lanskega leta, ker temu so že znana razna pota, ki jih je treba ubrati pri izvršitvi svoje naloge. Tega mnenja so vsi zborovalci. Tov. predsednik se zahvali za izvolitev, a prosi in pozivlja vse člane, naj gredo odboru na roko. Odbor sam ni nič, ako ni podpiran od članov.

5. Pri točki: volitev delegatov pripominja tov. blagajnik, da bi se društvena blagajna pri tem preveč ne obremenila, naj se skušajo izvoliti po možnosti delegati-pevci. Predlog sprejet. Izvoljeni delegati tov. Šuc, Stegu, Cerut, Makarović, Bernetič, Kabaj. Namestniki: Kosmač, Čendem, Pečenko, Švara, Petaros, Pečarič. — Sprejeto. — Tov. predsednik polaga delegatom na srce, naj uplivajo pri zborovanju na vso delegacijo, naj izposluje «Zveza» z vsemi sredstvi, ki jih ima na razpolago, da pride v naš okraj s prihodnjim šolskim letom čim več učnih moči.

6. Izobraževalni tečaji za Istro. (tov. preds.) O namenu te akcije se je izčrpno razpravljalo v našem glasilu. Izpolniti je mlajšemu učiteljstvu vse one vrzeli, katere mu ni izpolnila šolska izobrazba ali pa le površno. Posebno je to potrebno v naši deželi, kjer je razvoj naroda zaostal; preštudirati bo treba posebej položaj naše dežele. Od števila prijavljenih bo odvisno, kje se določi centrum za te sestanke. Drugo vprašanje je financiranje te sekcije. Otvarja debato. Tov. Šiško pravi, ali ne bi bilo bolje, ako bi se stopilo v stik s hrvatskim uč. dr. Predsednik je proti temu, da bi se prenesla rešitev tega važnega vprašanja, ker so bili Hrvati obveščeni takrat kot mi. — Prijavi se 18 članov in določi se za kraj sestankov, Herpelje. Odbor bo stopil v stik z organizatorjem tov. Hreščakom in bo javil pravočasno odgovor vsem prijavljenim. Predsednik polaga na srce, naj se vsi prijavljenci gotovo udeležijo teh sestankov.

7. Slučajnosti. Razdelitev čistega dobička Gotovo vsoto je uporabiti za podpiranje zaveznih usťanov. Kakor se je svoj čas določila vsota za pevski zbor, tako naj se določi danes znesek, ki bo nekak fond za izobr. akcijo. Za sedaj se voli v ta namen znesek 400 L, kateremu bi se nakazala od časa do časa nadaljna podpora. Predlog sprejet.

Tov. Marčelja je mnenja, naj se uporabi gotov znesek za podporo sirotam naših tovarišev. Sklene se, da se razpišejo v najkrajšem času nagrade v skupnem znesku 600 L za sirote in potrebne otroke tovarišev, ki študirajo. Podpore se bodo razdelile po vesti, odboru je poverjena polna moč za izvršitev te naloge.

Z ozirom na vse nerešene prošnje pri dež. odboru v Poroču se sklone sledeče: Vsak član naj pošlje društvenemu odboru vse podatke nerešenih prošenj in zahtev in ta bo, ako se bo uvidela potreba, imenoval deputacijo, ki naj bi urgirala rešitev vseh prošenj.

Okr. šol. nadzornik je naprosil tov. predsednika, naj bi se vzelo v pretres o priliki uč. zborovanja, kako bi se odpomoglo nedostajanju stenskih zemljevidov za pouk zemljepisa. Ker so veliki stenski zemljevidi dragi in sploh jih ni dobiti, naj se ta čas uporabijo zemljevidi manjšega formata. Naročila sprejme okr. nadzornik. Sicer pa je o tem poročal tov. predsednik v našem glasilu. Slednjič se predsednik zahvali zborovalcem za pozornost ter zaključuje zborovanje ob 14½.

Zborovanje «Tolminskega učit. društva» dne 25. maja t. l. v Kobaridu. Predsednik tov. Rakovšček je pozdravil navzoče člane, 64 po številu ter poudarjal, da se je izbral Kobarid kot sedež današnjega zborovanja, da se učvrstijo zrahljane vezi med člani kobarškega in bovškega okraja. Pozdravil je novo pristopivše člane in tov. Germeka, Zvezinega predsednika.

Nato je predaval tov. C. Drekonja o «Procesu dela in izkoriščanju dela v kapitalistični družbi». V kratkih in jedrnatih besedah nam je podal nazorno, kako je zaslužil delavca kapitalizem, ki ima v rokah vse dobrine in ki delavcu ne plača polnovredno njegovega dela. Smoter današnjega boja proti kapitalizmu je zmanjšanje nadpotrebnega dela.

Nato se je prešlo k točki: «Kompetenca za definitivna nameščenja». Poročal je tov. Fil. Podgornik. Omenil je, da navodila glede kompetence nič ne pomagajo; zato je treba izbrati drugo pot. Učiteljstvo mora priti do sklepa, s katerim reši to kočljivo vprašanje. Omenil je, da živimo v času izkoriščanja.

Oblasti se ne menijo za pravično nameščenje; mesta dobe le večinoma oni, ki pritiskajo kljuko in se klavnajo navzgor in navzdol. To pa ustvarja sovraštvo in mržnjo med člani. Mi se večkrat ne zavedamo važnosti svojega stanu. Učitelj je poklican, da vzgaja rod, za kar je treba značajnosti in požrtvovalnosti. Pri nameščanju naj bi se upoštevala v prvi vrsti strokovna sposobnost prosilca z ozirom na krajevne razmere. To vprašanje bomo rešili le potom organizacije. V ta namen stavi sledeči predlog: «Kompetente(inje) za mesto naj določi društveni odbor, ko je zaslial krajevne zaupnike. Samostalno vlaganje prošenj je prepovedano.» Tu mora vladati disciplina, ki naj preveva našo organizacijo, sicer je nepotrebna. «Društveni odbor naj si v ta namen izvoli izvedence iz sodnih okrajev, da se posvetujejo pri nameščanju glede na prosilčevu sposobnost.»

S tem je poročevalec končal in pričela se je debata.

Tov. C. Drekonja soglašala s poročevalcem in stavi predlog: «Vse učiteljstvo naj določa prosilcem mesta.»

Predsednik poudarja, da naj se odpravi benjaminstvo in pritiskanje kljuk ter krivljenje hrbtov. Hoditi moramo po začrtani poti z glavo pokoncu. Slovenski učitelj bodi samostojen. Soglašala s preminjivalnim predlogom; vsa organizacija naj govori, ko je treba kakega namestiti.

Tov. Germek se je izrazil, da je to cilj naše organizacije. Omenil je, da bi nastale težkoče, v slučaju, da bi bil kompetent iz drugega okraja.

Predsednik je odgovoril, da pride v takem slučaju tudi tisti v poštev; potrebna pojasnila dá organizacija, od katere je prišel.

Predsednik dá na glasovanje sledeči predlog: Mesta za kompetente(inje) za definitivno nameščenje določi zbor. Samovoljno vlaganje prošenj je prepovedano.»

Pred glasovanjem se oglasi tov. Germek: «Ta mesta naj predlaga društveni odbor, ki jih predloži v odobritev občnemu zboru.» Tov. Iv. Ivančič predlaga, naj se določijo za vsako mesto 3 prosilci, katere naj odbor razvrsti v terno. Tov. Germek: «Če se oglasi za besedo eden sam kompetent, naj se to mesto spet razpiše.» Tov. Matelič je mnenja, da naj se predlaga le en član za mesto; v tem se pokaže tudi moč organizacije in se zabrani, da ne zaidejo na pot ponizanja oni trije prosilci, ki jih je določilo društvo.

Predsednik da končno na glasovanje predlog, s katerim se strinja tudi poročevalec tov. Podgornik in ki se glasi: «Pri kompetenci za definitivna nameščenja smejo prositi samo tri osebe, ki jih društveni odbor razvrsti v terno, odobri pa občni zbor.» Ta predlog je bil z večino sprejet.

K slučajnostim se oglasi predsednik.

a) Obrazloži nujno potrebo pomoči onim učiteljskim družinam, ki šofajo po več otrok. V ta namen predlaga, naj prispeva za enkrat vsak član po 10 L. Predlog je bil soglasno sprejet.

b) Nadalje obrazloži tov. predsednik sledeče: Tov. Matelič zbira besedni zaklad pristnih slovenskih besed, ki se nahajajo med našim narodom, da izpopolnimo Pleteršnikov slovar. V ta namen se naprošajo vsi tovariši, da sestavijo seznam takih besed, kakor tudi nomenklaturu gora in voda svojega kraja ter pošljejo tov. Mateliču (mešč. šola, Tolmin).

c) Nadalje se dotakne tov. predsednik vprašanja, kake stališče naj zavzame učiteljstvo napram kmet-

sko-delavskim zvezam. S svoje strani toplo priporoča aktivno delovanje pri ustanovitvi in delovanju teh zvez.

č) Nato pozivlja člane, naj pristopajo k prekornemu planinskemu društvu ter naj pridobivajo novih članov.

d) Duhovniku gosp. Makucu se določi 100 L kot dodatna nagrada za prevoz učiteljske knjižnice.

e) Dalje poroča, da pride zadeva potovalnih učiteljev glede zboljšanja potnin na prihodnji seji okr. šol. sveta na dnevni red. Glede četrtkov naj napravijo vsi potovalni učitelji skupno prošnjo, da se jim dovoli prvi četrtek meseca prost.

f) K izobraževalnim tečajem tov. Hreščaka, ki naj bi se raztegnili na tolminski okraj, se je priglasilo preko 20 navzočih članov. Za te tečaje se je izbral kraj Sv. Lucija. Dan sestanka bo objavljen v glasilu*).

g) Vsa prizadeta šolska vodstva naj takoj pošljejo okr. šol. svetu prijave vseh poprav, ki se morajo še izvršiti na poškodovanih šolah z označbo cen.

h) Z ozirom na nujno potrebo izplačila vojne odškodnine učiteljstvu, se pozivljajo vsi oni, ki imajo že podpisane konkordate, da se prijavijo z natančnejšimi podatki učiteljskemu društvu. To bo napravilo nadaljne korake pri pristojni oblasti.

Tov. Fil. Podgornik vpraša, zakaj prihajajo zadnji čas dopisi šolskim vodstvom od strani okr. šol. sveta samo v ital. jeziku. Predsednik pripomni, da nima okr. šol. svet uradnika, ki bi bil sposoben za prevajanje dopisov na slov. jezik in je mnenja, da spada ta zadeva v okr. šol. svet, ki bo zahteval, da naj se razpiše mesto uradnika, veččega obeh deželnih jezikov. Tov. Podgornik pravi, da je umestno spraviti to vprašanje na dnevni red učit. konference, kakor tudi vprašanje nadzorovanja šol od gosp. šol. nadzornika, ki je sedaj preobremenjen z delom. Sprejeto.

Tov. Ivančič vpraša, če je kaj znano o lokalnih dokladah učiteljstvu, kar je bilo lani sklenjeno v parlamentu. Istrsko učiteljstvo je baje že prejelo predujem na te doklade. Predsednik ne ve o tem nič pozitivnega.

Tov. Sivec vpraša, kaj je z 20% doplačilom od 200 K, vplačanih l. 1918. pri učiteljski aprovizaciji. Predsednik poziva vsakega, ki ni prejel teh 20%, naj piše društvu, ki bo napravilo nadaljne korake.

Sklene se nadalje, da se naroči za vse člane po 1 izvod Breznikovega pravopisa. Enako se sklene pozvati okr. šol. svet, da naroči za vsako šolo po 1 izvod: Pivko, «Telovadne igre» in knjigo «Telovadba» (Schaup in Dr. Pivko).

Ker namerava prirediti učiteljsko društvo po učit. konferenci koncert, se določi za konferenco sobota 10. junija; koncert se bo vršil naslednji dan, 11. junija v prostorih «Čitalnice» pri Sv. Luciji.

Tov. Germek povdarja važnost Zvezinega pevskega zbora. Vsak učitelj bi ga moral podpirati. Omenja, da se bo o tem razpravljalo pri delegacijskem zborovanju. Apelira na stanovsko zavednost in prosi, da se apelira tudi na javnost.

Ob 1 popoldne zaključil predsednik 4½ ure trajajoče zborovanje. Prihodnje zborovanje bo pri Sv. Luciji.

rr. Sivec.

*) Ali se je mislilo tudi na financiranje? Sklepati je lahko, izvršitev je pa težja, dosti težja. Na vse strani se poziva tov. Hreščak, pa ne more niti sam, niti referenti ž njim. Čas je, da se to vprašanje uredi.

Izredni občni zbor tržaškega učiteljskega društva, ki se je vršil 29. št. m. pri Sv. Ivanu ob prisotnosti 80 članov, je bil izredno buren. 5 mlajših odbornikov je potem, ko so se v ostri kritiki spravili na predsednika, — odstopilo. Isti korak je napravil predsednik, češ, da ne more ostati na svojem mestu, če ne uživa zaupanja svojih članov. Nastal je kaos, ki je rodil potrebo po predsedniku. Za predsednika tega zborovanja je bil imenovan tov. Ivan Vouk, ki je spretno vodil burne debate. Preko 20 članov je poseglo v debate, ki so bile večinoma zelo ostro nabrušene. — Glede društva se je sklenilo, da ga vodi do novega občnega zbora trije odborniki, ki so še ostali na svojih mestih. — Zborovanje, ki je bilo napovedano za 10½ je trajalo nepretrgoma do 16. ure. —

Natančnejše poročilo prinesemo v prihodnji številki, za zdaj naj navedemo le resolucijo odstopajočih odbornikov, ki se glasi:

Podpisani izjavljajo, da kot odborniki izstopajo iz odbora, kot člani pa se odpovedujejo vsakemu sodelovanju pri društvu, ker:

1) uvidevajo, da jim sodelovanje pri društvu onemogočajo sklepe, drugi voditelji, ki s svojim avtokratizmom podpirajo stremjenja oblasti in tlačijo s svojim pedantnim birokratizmom njim podrejeno učiteljstvo, preziraje npravno in osebnostno vrednost svojih sotovarišev;

2) spoznavajo, da vodi tako postopanje do hitrega propadanja slovenskega šolstva v Trstu in okolici;

3) smatrajo poniževalno za odbor omalovaževanje in neudeštvovanje njegovih sklepov od strani članov;

4) obsojajo malomarnost in nebrižnost nekaterih članov za društveno delovanje in stremljenje, kar pelje do preoblaganja posameznikov.

Iz omenjenega je razvidno, da ne morejo podpisani prevzeti nobene odgovornosti za društveno delovanje:

1) dokler se odborovi sklepi ne izvršujejo z vso točnostjo in natančnostjo od vseh v društvu včlanjenih tovarišev;

2) dokler nastopajo voditelji, ki so včlanjeni v našo društvo, napram sočlanom kot oblast, ki ne samo, da jih ne podpira v boju za zboljšanje njihovega npravnega in gmotnega stanja, ampak jih moralno in materielno zatira, s tem škoduje svojim sočlanom, razjeda moč organizacije in ovira prospeh slovenskega šolstva. — Ludvik Tavčar, tajnik; Josipina Birsa, Karel Pahor, Marija Pahor, Just Martelanc, odborniki in Josip Mislej, član.

Iz Gradišćanskega okraja: Učiteljstvo (slov.) gradišćanskega okraja je na sestanku določilo pravila za svoje društvo. Društvo ima naslov: «Učiteljsko društvo za Gradišćanski okraj» v Hruševlju p. Dolenje. Začasni odbor do konstitucije društva, ki se vrši po potrditvi pravil, je sestavljen kakor sledi: Siligoj Aleksander, preds., Škarabot Emil, podpr., Adolfina Simsič tajnica, Zorzut Zinka, blagajničarka, Jerkič Jože odb.

Zborovanje postojnskega učiteljskega društva dne 5. junija v ljud. šoli v Postojni. (Navzočih 47 članov.)

Predsednik društva tov. Fortunat Lampret obsoja pičlo udeležbo in premalo zanimanje nekaterih članov za organizacijo. Toplo pozdravlja Zvezinega predsednika tov. A. Germeka in več tovarišev gostov iz raznih krajev. Društvo si šteje v čast, da je Zveza priredila svoj sinočni koncert v Postojni, v središču našega društva. Da je koncert tako lepo uspel, je zasluga predsednika Zvezinega Zbora, tov. J. Ribičiča, neumornega pevovodje pevskega zbora

Zveze, g. S. Kumarja, njegovih navdušenih pevk in pevcev, solistk, tov. A. Cokove in Avrelije Sancinove, gđc. M. Bortolottijeve ter odličnega kvarteta na lok.

Ta:nik A. Kenič poroča o rešenih in nerešenih resolucijah in sklepih zadnjih občnih zborov v Razdrtem in v Postojni. Vpeljali so se društvene izkaznice. — Na zahtevo naj se učitelstvu izplača stanarina in vodstv. doklada, kakor jo ima učitelstvo na Goriškem, smo prejeli le obljube. — Vpeljali smo v šole predelana Josin-Ganglova berila, ki imajo pa pcelno hib: so silno draga, slabo vezana oz. šivana in polna tiskovnih pomot. — Na protest glede pas. vol. pravice, je došel odgovor, da tudi učitelstvo starih pokrajin nima te pravice!). — Prošnja za nagrado učiteljicam ročnih del je ostala brezuspešna. — Okraj se je v smislu prenovljenih pravil razdelil v krožke: Postojna, Vipava, Št. Peter in Trnovo, kjer se ob mesečnih sestankih razgovarja učitelstvo o stanovskih in šolskih zadevah. — Društvo je tekom leta izgubilo 11 tovarišev (ic). Odšli so v Jugoslavijo deloma prostovoljno, deloma so bili odpuščeni. — Seč je imel odbor 6 in 1 izredni občni zbor.

Blagajniško stanje društva je ugodno. Blagajnik tov. Viktor Volk priporoča večjo točnost v plačevanju članarine.

Tov. Šraj Janko poroča obširno o gmotnem vprašanju učiteljstva postojnskega okraja. Obžalovanja vredno je, da vlada še ni našla poti, načina, kako bi rešila to, za nas tako pereče vprašanje. Goriški in tržiški okraj, ki sta najbolj udarjena po vojni, sta dala svojemu učitelstvu vsaj nekaj doklad, postojn-

!) Lep uradni argument, kadar se učitelju — državljanu krađejo pravice! Ali smo plačani od občine, kakor učitelj v starih provincah? Ur.

IZ PEDAGOŠKIH REVIJ.

Majska številka «Schaffende Arbeit» prinaša članek: **Potovanja učencev in njih pomen.**

F. Tisch podaja izkušnje svojih potovanj z učenci. Lani jih je naredil 10. S seboj je jemal le 12—16 učencev, in sicer take, ki so se res zanimali za to in so se hoteli kaj naučiti na izprehodih. Vsak učenec je imel s seboj beležnico, da je zabeležil svoja opazovanja. Otroci so se spraševali med seboj in so tekmovali v znanju. Nadzorovali so eden drugega, da ne puščajo ostankov južin ali odtrganih cvetic za seboj.

Za večje izlete so otroci hranili denar pri učitelju že dolgo prej. Vsako soboto je prebral prihranke. — Pri vsakem sprehodu je pustil učence ½ ure igrati. Petju otrok so ljudje kazali največje zanimanje.

Učitelj Tisch svetuje, naj bi se v šoli pokazal ves izlet v skioptičnih slikah, da bi imeli tudi drugi otroci kaj od njega.

Želi, da bi oblast tudi pospeševala večdnevna potovanja, ki bi se organizirala po dogovoru s stariši. K temu bi bila potrebna prosta vožnja za učitelja in učence. Oskrba potnih listov bi morala biti bolj udobna. Na učiteljskih večerih naj bi se ponovno predavalo o važnosti takih potovanj.

Učiteljem, ki ne poznajo okraja, v katerem delujejo, naj bi se predpisala učiteljska potovanja. Morali bi dokazati s ispričevalom, da so se jih udeležili.

Sklene z željo, da bi se šolska reforma res začela udeleževati, da bi naša mladina, ko doraste, lahko rekla: najlepši čas je bila šolska doba.

ski nič. Zakaj? Ker nimamo okrajnega šolskega sveta!

Predlaga: Učitelstvo zahteva, da se takoj upostavi okrajni šolski svet v Postojni.

Predlog tovariša Lampreta, da se da Zvezi v pokritje stroškov ob priliki koncerta v Postojni enkratni prispevek 200.— L. se soglasno sprejme.

Tov. Lampret: Priporoča obilno udeležbo pri nameravanem kmetijskem tečaju za učitelstvo v Gericu tekom počitnic, vzbuja zanimanje za naročbo knjig Slov. Maticice in Novega Roda. —

Tovariš Šraj omenja, da je okrajna uč. knjižnica urejena; priporoča učitelstvu vzbuditi večje zanimanje v ljudstvu za meščansko šolo.

Tov. Starman: Učitelstvo postojnskega okraja zahteva:

- 1) Da se nemudoma sestavi dež. šolski svet,
- 2) da se uvede redno poslovanje okr. šol. sveta v Postojni (Glej pov. III)
- 3) da se takoj razpišejo vsa nezasedena učiteljska mesta.

Tov. predsednik opozarja še posebno na članek v Uč. Listu glede samoizobrazbe učiteljstva in nato zaključuje zborovanje.

Poročevalec.

POZIV.

Socialni kurz «Zveze» se vrši od 10. do 16. julija na Otlici (Trnovska planota). Vsak dan predpoldno so projektirana predavanja o konservativizmu, liberalizmu, socializmu, nacionalizmu, združništvu in religiji; popoldne pa je diskusija z ozirom na naše razmere. Udeleženci se morajo takoj pisмено priglasiti tovarišu Ludviku Tavčarju (Bazovica pri Trstu). Ker se vrši tečaj ves teden, bo preskrbljeno za kritje stroškov voznine in prenočišča.

Al. Hreščak.

Iz Švice. V Švici so vpeljali v Hof-Oberkirchu nov učni načrt, takozvani «Dauerunterricht», ki naj bi dokazal, da je neprestano menjanje predmetov pouku v škodo. H. Topler poroča o njem v švicarskem pedagoškem listu:

«Naši mladini manjka prilika, da se posveti kakemu delu za dalj časa. Posledica tega je, da večina univerzitetnih študentov ne pozna svojih moči in nemoči in svojih dispozicij in zato zagreši poklic. Življenje pa zahteva, da se poverimo z vso energijo onemu delu in da ga ravnim potom dovedemo do cilja. V šoli se menja dela 5, 6, 7 krat na dan, t. j. 25 ali 30 krat na teden in najmanj 300 krat vsako četrtletje. Zdi se, da je ta način izumen nalašč zato, da se trati čas učenja.

Vsaka lekcija bi morala biti moralni dogodek, bi morala iti do dna, se polastiti duše in jo segreti. A utis, ki ga je povzročila, prihodnja lekcija takoj uniči. Učenec mora iztrebiti iz svoje duše čustva, ki so se porodila s tem večjo silo, čim silneje so se ga polastili poprej. Brez prenehanja hitiš z učenci, jih segreješ, a hipno zopet ustaviš; to je nekak beg pred samim seboj; vedno kaj novega. Kdaj se ustavijo, da bi si prisvojili snov, da bi se poglobili v kako idejo? Princip te morale je navidezno delo, v resnici pa — lenoba. Intelktualno in moralno se otrok ne razvije.

Otrok pa mora spoznati, kadar izstopi iz šole, moč in nemoč svojega znanja v vseh strokah, da se ne bo motil v izbiri svojega poklica in mora znati

poglobiti svoje delo v tistih strokah, ki so mu najljubše.

V tem smislu smo začeli delovati v naši šoli v Hof-Oberkirchu že leta 1910. Sedem let že delamo po načrtu, ki vsebuje za vsak razred samo 2 predmeta na teden, ki sta vsak dan ločena po enem samem dolgem počitku 30 do 45 minut. N. pr.: pred počitkom: naravoslovne vede, po počitku: učni jezik — vsak predmet po 7 četrt ur.

Naš načrt obsega 6 glavnih skupščin: materinski jezik, matematika, prirodoslovne vede, 2 tuja jezika, zgodovina in zemljepis skupno. Risanje, ročno delo, vrtnarstvo, glasba, vezanje knjig itd. pridejo na vrsto v popoldanskih urah.

Teh 6 skupan, po 2 in 2, tvori cikel, ki traja 3 tedne. Po treh tednih se predmeti vedno ponavljajo.

Vsako jutro delamo toraj 2 krat 7 četrt ur. Učitelj pa lahko prekine pouk za kratek čas, če to smatra za potrebno. Predmete svoje skupine lahko menja, kakor: geometrijo z algebro, zgodovino z zemljepisom, botaniko z geologijo. Kadar hoče, lahko napravi z učenci poučne izlete, izdeluje z njimi modele in risbe. Po končanem tednu napravi raport o svojem delovanju v posameznih razredih. Dokler svoj predmet zopet ne pride na vrsto, je deloma prost in se lahko posveti svojim osebnim študijam.

Učenci delajo mirno in z zanimanjem. Izkušnja je pokazala, da ne utruji dolgost dela, temveč vedna spremenitev dela.

R. B.

Za moralno povzdigo francoskega naroda, ki se nahaja vsled vojne v stanu telesne in duševne propadlosti, je bilo treba predvsem pridobiti šolsko mladino in vzgojiti jo k čutu vestnosti. Ustanovile so se takozvane «dobrotne zveze» (ligues de bonté).

ŠOLSKE VESTI.

ANTON GERMEK.

Danes se poslavlja od šole ena najmarkantnejših osebnosti našega stanu: Anton Germek. Vedno enako mlad, ne išoč lastnih koristi, požrtvovalen in prežet, kakor malokdo, stanovske zavesti, je prehodil pot do skrajnega; vsakemu času je bil kos — nikoli nič zaostal. Anton Germek je izmed tistih večno mladih ljudi, ki lahko vzkliknejo s Cankarjem: „Starost, kako si še daleč!“

Prepričani, da pomeni Germekova upokožitev veliko pridobitev za našo organizacijo — kajti sedaj se mu bo lažje posvetiti se povsem našim skupnim interesom — kličemo: Na mnoga leta!

LJUDSKO IN MEŠČANSKOŠOLSKI ODSEK POKRAJINSKE POSVETOVALNE KOMISIJE.

V ta odsek so bili imenovani s strani generalnega civ. komisarja z odlokom dne 4. februarja t. l. sledeči člani: du Ban Gvidon, Del Piero Sante, Ferlan Oskar, Fianun Izidor, Franzot Josip, Kleinmayr Ferd., Lona Karel, Lussich Aldo, Mrachig Ermano, Pfeiffer Henrik, Pasqualis Marij, Rajčić Avgust, Relli Ivan in Stocchi Josip.

Prvi otvoritveni skupni seji tega in srednješolskega odseka, ki jo je vodil gen. civ. komisar Mosconi, je bil izvoljen za predsednika obeh odsekov senator

To so društva otrok, v katerih se sleherni član slovesno obveže storiti vsak dan eno dobro delo in ravnati se strogo po določenih moralnih principih. Že pred vojsko je to društvo štelo nad 50.000 članov. Med vojsko je bilo razpalo.

Učitelj pripravi deco k temu, da vzbuja v njih počasi vero v ideal, spoštovanje do poštenosti, zaničevanje laži i. t. d. Potem dá otrokom majhne moralne naloge (obljubiti morajo n. pr., da bodo jutri zjutraj vstali brez obotavljanja). Pozneje ukaže učencem, da se vsak večer izprašujejo, kaj so storili dobrega in slabega tekom dneva. Napišejo svoj najboljši čin. Koncev tedna otrok izbere najboljši izmed svojih dobrih del in ga v par vrsticah opiše. Anonimne listke pobere učitelj, in poda najboljši v pouk. Drugim pa kak nasvet, popravi kako napačno misel, hvali pogosto in graja malokdaj. Da so listki anonimni, je jako pametno, ker se tako prepreči vsak čut bahavosti in vsaka skušnjava laži.

Po tej pripravi se v razredu ustanovi «dobrotna zveza». Najbolj vestni, goreči in odkritosrčni učenci dobijo izjavo zveze; o razmotrivajo par dni in jo potem podpišejo. Izjava obsega 7 točk. N. pr.: «Obvežem se:

1. Da storim vsak dan eno dobro delo.
2. Da bom vedno dober napram svojemu bližnjemu in napram živalim.
3. Da se ne bom lagal i. t. d.

Vsak teden položijo otroci svoja dobra dela v «krinico» in učitelj sname iz njih gradivo za pouk in v spodbudo drugih učencev.

Te zveze so imele na Francoskem krasne uspehe. Nadzorniki, ravnatelji, stariši otrok, celo tuji so izrazili svoje občudovanje učiteljem propagandistom, ki so spremenili šolo v majhno idealno družbo pome svetlobe in dobrote.

Bombig, za podpredsednika srednješolskega odseka prof. Braiddotti in za podpredsednika ljudsko- in meščanskošolskega odseka ravnatelj Marij Pasqualis.

Prva seja ljudskošolskega in meščanskošolskega odseka se je vršila dne 7. junija t. l. v Trstu pod predsedstvom podpredsednika Marija Pasqualisa. Oba zastopnika slov. učiteljstva (Kleinmayr in Rajčić) sta bila prisotna. Udeležil se je seje tudi drž. poslanec dr. Wilfan. Vlado je zastopal načelnik pokrajinskega šolskega urada prof. Lizier.

Od komisarijata določeni dnevni red je bil sledeči: **Didaktični preustroj ljudske in meščanske šole, podrobni načrti ter slučajnosti.**

Takoš ob začetku seje je tov. Lona poudarjal, da ne kaže pričeti z razpravo o didaktični uredbi naših šol, predno ni jasno določeno mnenje posvetovalnega odseka z ozirom na administrativno vprašanje, vprašanje večje ali manjše avtonemije. Ko hitro odsek reši to vprašanje, ki je nerazdružljivo od ostalih vprašanj didaktičnega pomena, bo delo odseka lažje. Tem izvajanjem primerno stavlja v nasprotju z drugimi predlogi poseben predlog, ki ga podpira tov. Kleinmayr, češ naj se o tem predlogu kot najširšem najprej glasuje. **Predsednik** se stvarno strinja s tov. Lono, vendar opozarja, da odsek nima pravice stavljati samovoljnih predlogov v razpravo, temveč **sme razpravljati le o vprašanjih, ki so mu stavljeni s strani vlade.** Nato odtegne tov. Lona svoj predlog in ga spremeni v priporočilo, češ, naj se da odseku možnost, da z ozirom na gorenje vprašanje določi svoje mnenje.

V sledeči debati, ki so se je udeležili svetovalci **Del Piero, Ferlan, Lona Relli**, se določijo vodilna načela o predmetu dnevnega reda. **Dr. Wilfan** opozarja na posebno stališče slovenskih šol. **Tov. Kleinmayr** priporoča, naj se ob tej priliki ne zabi na temeljito delo študijske komisije, izvoljene od deželne učiteljske konference, ki povsem upošteva specifične razmere slov. šol.

Odsek imenuje tri referente, tovariše **Franzota, Lono** in **Fiamina**, ki naj do prihodnje seje poročajo o šolskem nadzorstvu, o didaktičnem preustroju šol ter o predšolskih in pošolskih ustanovah. Na podlagi teh referatov bo v prihodnji seji zavzel odsek svoje stališče.

Pri «slučajnostih» se oglasi **tov. Kleinmayr** ter izrazi željo slov. učiteljstva, da bi se število slov. članov v tem odseku pomnožilo za enega člana, in sicer iz razloga, ker se je pri imenovanju svetovalcev prezrla slov. učiteljska organizacija («Zveza»). Upa, da to ne bo delalo nobene težkoče, če bi se pa pojavila katerasibodi težkoča, je **tudi pripravljen podati demisijo kot član odseka, da na ta način omogoči predsedniku «Zveze» vstop v komisijo.**

Predsednik **M. Pasqualis** obljubi, da bo upošteval željo slov. učiteljstva ter jo nemudoma sporočil gen. civ. komisarju, od katerega je odvisno imenovanje odsekovih članov.

Tov. Lona ugovarja stališču, ki ga je zavzel **tov. Kleinmayr**. Svetovalci šolskega odseka niso bili odbrani radi njihove pripadnosti k tej ali oni učiteljski organizaciji, temveč le kot šolski strokovnjaki. Uporabi tudi priliko, da ponovno povabi slov. tovariše k vstopu v učiteljsko sindakato ital. tovarišev, ki jim je slovenska šola gotovo tudi predmet živega zanimanja.

Za slednje besede se mu **tov. Kleinmayr** zahvali. —

Poglejmo. Ni dolgo, kar je pisal «Piccolo della Sera» o čeških nasilstvih nad Nemci. Čehi zapirajo nemške šole in zatirajo vse kar je nemškega. Z vicnim zadovoljstvom je prinesel «Piccolo d. Sera» rovest, ta krič zatiranih Nemcev v Čehoslovaški republiki. Cikal je na nas, češ: In vi Slovenci v Julijski Benečiji ste nezadovoljni z nami. Mi vas ne zatiramo, ne zapiramo vam šol, ne preganjamo učiteljstva. Le pogledite na Češko, kako ravnajo Čehi z Nemci! —

Pa si malo ogledjmo! V čehoslovaški republiki pride 1 srednja šola na 33.000 prebivalcev. Ena češka srednja šola pride na 34.000 Čehov, a ena nemška šola na 26.900 Nemcev. Da je za Nemce dobro preskrbljeno pričaj število srednjih šol v nekaterih mestih. N. pr. Nemci v Pragi imajo 2 gimnaziji, 3 realne gimnazije, 2 realke, 1 dekliška realna gimnazija, 2 učiteljski; vsega skupaj 10 šol s 1967 učenci. Ker je Nemcev v Pragi 30.000 imajo za vsakih 3.000 prebivalcev eno srednjo šolo. — Čehi imajo v

Pragi 32 srednjih šol, pa jih je 650.000; tako pride v Pragi ena šola na 20.300 Čehov. — Nemci v Brnu imajo 2 gimnaziji, 3 realke, 1 židovsko in eno dekliško ref. real. gimnazijo, 2 učiteljski; vsega skupaj 9 srednjih šol z 2.124 učenci. Ker je Nemcev v Brnu 48.000, pride torej ena srednja šola na pribl. 6.000 prebivalcev. Čehi imajo v Brnu 10 srednjih šol, torej samo eno več, dasi jih je 180.000. — Nemci v Opavi imajo 4 srednje šole, Čehi samo 2. — V vsej Šleski ni doslej sploh nobene češke realke. — Nemci v Plznu imajo doslej gimnazijo, realko in dekl. realno gimnazijo, dasi tvorijo neznatno manjšino plzenskega prebivalstva. Podobno je tudi drugod. — Navedene številke govorijo jasno, da se Nemcem ne godi ravno tako slabo v čehoslovaški republiki. Da bi se le nam tako! Koliko srednjih šol imamo mi?! — Kaj počenjajo z našimi ljudskimi šolami v Istri?!

Šolske razstave so najboljša tiha, a uspešna reklama za šole in zato zelo potrebne. Tri šole so priredile letos v tržaški okolici razstavo ročnih in risarskih del. Škedenjska, šentjakobska in proseška. Videli smo škedenjsko in šentjakobsko razstavo. Trume občinstva so prihajale in so občudovale v Škedenju predvsem ženska ročna dela, pri Sv. Jakobu pa tudi risarska dela.

Položje ispit osposobljenja za hrv. puč. šole pred ispitnom komisijom u Opatiji sledeči kolegi i kolegini: 1. Ladavac Marija (Lanišče, s odlikom); 2. Čop Josipa; 3. Stranić Ruža (Sv. Lovreč); 4. Hreljak Atilija (Kašćerga); 5. Prašelj Ardjelka (Rakitovac); 6. Mogošević Mate (Beram). — Ovi položje ispit iz talij. jezika kao kult. predmeta, dočim je Mate Demarin položio ga kao predmet. — (Molimo inače podrobniji izvještaj o tim ispitima). —

Na obrtni šoli v Nabrežini so dne 11. junija t. l. zaključili šolsko leto. O minolem šolskem letu se je dopolnil še III. razred, katerega smo lansko leto pogrešali. Risarska in pismena dela so kazala postopni napredek, posebno pa so se odlikovali učenci: Cotič, Caharija Leop., Pertot Rudolf, Frandolič in še par drugih. Iz poročila šolskega vodstva je posneti, da je posećalo pouk 44 učenecv in da je na šoli poučevalo četvero učiteljev sledeće predmete: učni jezik, italijanščino, obrtno spisje, obrtno računstvo, knjigovodstvo, geometr., prostoročno ter strokovno risanje. Poročilo vodstva je bilo skelet, ki ni nikakor podal razmer in težkoč, pa tudi ne poguma in ne navdušenja pričujoćim učencem. Zaključku šolskega leta in razstavo so si ogledali: vl. zastopnik zastop. dež odb., zastopnik trg. zbornice in okr. šol. sveta.

Dragemu tovarišu Ludviku Tavčarju (Bazovica), ki mu je umrl oče, izrekamo iskreno sožalje.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

Josip Ribičič: «V kraljestvu palčkov», otroška igra s petjem v treh dejanjih. Glasbene točke uglašil Ivan Grbec. — Založba «Jug» v Ljubljani. Natisnila «Učiteljska tiskarna» v Ljubljani, 1922.

Izšla je v Ljubljani Ribičičeva mladinska igra «V kraljestvu palčkov» v velikem formatu (da je večitkost zenačena s partituro), v lepem tisku in krasnimi ilustracijami v barvah, ki jih je izdelal **tov. Avgust Černigoj**, izmed katerih posebno odlikuje naslovna, večbarvna.

Knjiga, čeprav je za Slovence nekaj izrednega, bodisi zaradi oblike, kakor tudi zaradi vsebine, ni našla v javnosti toliko odziva, kakor bi zaslužila, to pa predvsem zato, ker je bilo delo vsem, ki se zanimajo za naše slovstvo, že znano od poprej. Igra «V kraljestvu palčkov» je bila igrana že pred leti, najprej v Trstu, pozneje v Ljubljani, v Idriji, Škedenju in drugod. Povsod, kjer se je uprizarjala, je postala popularna; mislim še posebno na pevske točke.

O tem delu se je že mnogo pisalo ob prilikah uprizoritev, zato naj povem le v splošnem nekaj misli.

«V kraljestvu palčkov» je brez dvoma izborno mladinska igra, dobro zgrajena in skrbno izpeljana, polna življenja in efektov. Ideja je duhovita in posebno srečna, ker vodi v čarobno deželo pravljinih palčkov junakinjo Anico, ki je resnično bitje, vzeto iz resničnega življenja in ki vzbuja s svojo «usodo» in s svojim priprostim in naravnim nastopom veliko zanimanje in simpatijo med mladimi gledalci. — Posebno efektno so nastopi vil ter pogreb podtaknjene «umrle Anice». Manj srečna se mi zdi ideja treh «zakladov»: denar, slava in maček. Posebno nerazumljiv je otrokom venec, simbol slave. Pojem slava, je otrokom neznan, zato tudi ne more vzbuditi v otroških srcih njen simbol (venec) ne pravega efekta ne zanimanja. Tretji «zaklad» (maček), zaprt v kletki, utegne vzbuditi neprijetna čustva: v navzkrižje prihaja s čustvenostjo in vzgojo. Vendar so to bolj postranski, manj važni momenti v igri. Tudi ne smemo pozabiti, da ni rože brez trna.

Ribičevč delo je vredno lepega tiska in uprizorjanja. Boljših mladinskih iger ni pri nas, zato bo delo živelo; in če bodo hoteli postreči otrokom raz oder z boljšim kosom duševnega kruha, bodo morali poseči po Ribičičevi knjigi. Škoda le, da zahteva ta igra mnogo osebja, bogate scenerije in nenavadnih rekvizitov (kobilica i. dr.) ter ogromnih vaj (mislim tudi na petje) — tako, da se jo lahko privoščijo le tam, kjer je mnogo sredstev, volje in moči.

Karel Širok.

Ivan Grbec. Glasbene točke k J. Ribičičevi mladinski igri «V kraljestvu palčkov». Založba «Jug».

Otroške igre so pri nas redkost, še bolj pa take, ki so opremljene z glasbenimi točkami. Zato nas tem bolj veseli, da se je začelo delo tudi na tem polju. Nič ni čudnega, če prihajamo s takimi stvarmi nekoliko pozno. Majhen narod smo in po svojem duševnem razvoju še mladi, in naravno je, da količina in raznovrstnost duševnih proizvodov, ki sta v direktnem razmerju s številno velikostjo ter intelektualno izobrazbo narodov, ne moreta biti povsem kos vsestranskim potrebam, ako imajo proizvajati biti kaj vredni tudi po svoji kakovosti. Glavno pa je, da se je začelo zahajati malo globlje v brezskrbna, vesela in nedolžna otroška srca in gosteje obiskovati čarni mladinski svet. Prvi poizkusi niso nikoli hvaležni; ravnotako ni lahko ocenjevati njihov pomen za nadaljni razvoj, in skoraj neprijetno je, soditi o njih aktualni vrednosti. Vendar treba presojati take stvari iz širšega vidika, in tedaj smemo biti zadovoljni z vsakim pojavom, ki ima na sebi znak resnega stremjenja in hotenja.

Igra «V kraljestvu palčkov» je dobremu delu našega občinstva še v prijetnem spominu izza časa njenih uprizoritev v tržaškem narodnem domu. Tedaj se je kolikor o igri sami toliko o njenih glasbenih točkah mnogo pisalo, tako da nam ni treba podajati še posebno sodbo o tem delu, dasi je šele sedaj izšlo v tisku. Igra si je že svoječasno bila našla pot do občinstva in do otroških src, zvesto spremljana od svojega glasbenega dela. Uverjen sem, da ima igra svojo gotovo življenjsko moč, tako da bo doživela še marsikatero uprizoritev.

O glasbenem delu nimamo mnogo povedati. Sestavljeno je iz pevskih in melodramatičnih kosov, ki so spisani v zelo priprostem slogu. To je za otroške igre sicer opravičeno, ampak z druge strani nezadostno za ocenjevanje gospoda Grbca kot skladatelja, ker od ostalih Grbčevih skladb, ki so še neobjavljene, so nam le nekatere in seveda le površno

v spominu iz par glasbenih prireditev sém. Omenjeni priprosti glasbeni slog je povsem na mestu pri pevskih točkah, ki jih pojejo le šolski otroci (palčki) in nekoliko večje deklice (vile), dočim bi ostali kosbili lahko nekoliko bogatejši v harmonskem in polifonskem oziru, zlasti pa ritmično. Skoraj pri vseh točkah pa bi moral biti klavirski part tehnično odločno enostavnejši. Iz igre izhaja jasni namen avtorjev, da bi se kolikor mogoče širila v narodu, tako da bi jo morali z lahkoto uprizorjati razni mladinski krožki, šolska vodstva in razna druga društva, toda klavirski part je pogostoma in po nepotrebnem preobložen, da se ga bo marsikateri ustrašil, ker redki so oni, ki ga bodo mogli — tudi po dolgem učenju — igrati brez večjih skrbi. V splošnem pa se glasba — kakor sem ugotovil leta 1919 ob njeni uprizoritvi v Trstu, ob spremljanju orkestra, ki žal svoje naloge ni izvršil baš najbolje — v vsej svoji skromnosti dobro prilaga dejanju, in to je velikega pomena.

Zunanja oprema zvezka je zelo lepa (enaka oni besedila, ki je izšlo nekoliko poprej), notranja pa precej pomanjkljiva. Note, ki se jim pozna, da so od avtografa spisane v naglici in površno, so mestoma težko čitljive, in naslovi k posameznim točkam so neokusni hijeroglifi, dočim je ostala pisava prejetna. Urinilo se je tudi precej pogreškov. Ti nedostatki pa naj nobenega ne motijo, ker z nekoliko dobre volje more vsak preko njih, in to je v interesu igre same, ki bo povsod dobrodošla. Saj so naša polja še marsikje suha, naše njive neobdelane, vrtovi zanemarjeni — gojimo torej z ljubeznijo vsaj ono cvetje, ki ga imamo, pa naj bo še tako skromno!

V. Mirk.

France Bevk : Faraon.

«Objemi me klasje, nad mano se srni!
Skoz bilke naj vidim le modro nebo
in bele oblake, ki v daljo gredo —
vse drugo mi vzemi, zažrni!»

Kakor se nam kaže Bevk že v svojih pesmih, tak je tudi v svojih novelah. Pesnik tihe resignacije izraža boleščino srca, trpečega v krutem ponižanju svetovne vojne in družabnih krivic, boleščino vojaka, odtrganega od svoje družine, ki se bori daleč od svojcev za njemu neznan, tuje interese, boleščino žene, ki kliče v nemo daljavo, koprneč po združitvi in po materinstvu, boleščino begunca, ki ga je vojna odgnala od domovine in ki se ne more privaditi tujemu življenju, boleščino prostitutke, ki jo je družba pogrnala v nesrečno življenje in ki se zato maščuje z umorom, boleščino človeka, iščočega miru in harmonije, ki jo doseže po dolgem iskanju pri spovedi, boleščino ljudi, ki dosežejo v umetnosti olajšanje za vso svojo bedo, za vse svoje trpljenje. Tone Kralj je v naslovni sliki krasno podal karakteristiko Bevka in na nedosegljiv način izrazil vsebino vse knjige: boleščino naših src, ki krvavijo pod stiskanjem krutih rok usode v črni praznini našega življenja, na kateri neomejeno caruje grozoviti faraon, simbol vojne, ki postaja obenem simbol vse one nepojmljive more, ki leži nad našimi dušami.

Bevk sicer ne pozna moči v ideji, ki bi s sugestivno silo zagrabila čitatelja in mu vzbudila njeno doživetje; tudi oblikovno ne predstavlja česa posebnega in se ne dvigne nad Cankarjevo epigonstvo, ponekod stoji tudi pod vplivom Oskarja Wilde-a in Rabindranatha Tagoreja, ampak nam kaže predvsem moč čustva globokega in silnega in s tem zažrabi čitatelja. Njegov katolicizem (Grešnik) pusti utis premale

poglobitve, kakor da je izraz človeka, ki se oprme v globokem občutju bolesti prve bilke, ki se mu nudi in ni izraz globokega notranjega doživljanja, kakor pri Preglju (Plebanus Joannes). Tudi njegov slog ni izklesan, lapidaren kakor pri Preglju; vendar imajo njegove stvari eno lastnost: iz njih diha tajinstveno in omamno globoko občutje vse one bolesti, ki jo izražajo. Ob čitanju Bevkovih stvari se človek zaživi v posebno razpoloženje, doživlja tihe trenutke, zaglobi se v svoje srce, katero nima prostora v črni današnje življenja: današnja doba zahteva od človeka predvsem gojitev energije in ni doba srca. Zato bodo Bevkove novele nudile danes vsakomur precej duševnega okrepila, katerega potrebo občuti danes vsak človek.

Po svoji umetniški vrednosti sta pač najmočnejši novele «Avditor» in Anuška pred poroto», ki nam izražata vso krivico družabnega reda v refleksu srčnih bolesti. «Klic žene» je polen najfinejših čustev, najtišjih utripov človeške duše. Istotako «Praznota». Precej novel pa spada že v področje «vojne» literature: kratki izrezki iz vojnega življenja brez večje poglobitve. Na splošno je Bevk v novelah mnogo boljši kakor v pesmih in tu — se zdi — je najbrže tudi pravo polje njegovega umetnostnega udejstvovanja.

Da končam! «Blagor tebi žena, ki boš rodila moža, ki bo večji od kdaj rojenih mož in nas bo rešil tega bremena in te sramote! Ljudstva vseh delov zemlje te bodo častila in tvoje ime bo živelo na njih ustnah in na ustnah njih otrok vse čase. Jaz ti bom jecljal najlepšo svojo pesem. Blagor tebi, žena!» — In ta mož je že rojen: on je simbol največje socialne sile na današnjem svetu. Socialist ga bo poznal; ime mu je: revolucionarni proletariat.

VI. M.

«Novi Rod», Pravkar je izšla dvojna 7., 8. števil-

ka. Če smo rekli, da so dosedanje številke dobre, je ta dvojna dosegla višek. Boljše številke si komaj lahko mislimo; težko bi ji bilo najti para še pri drugih velikih narodih, katera druga naša revija združuje vse naše najboljše umetnike? Samo v tej številki so postopani: Župančič, † Cankar, Petruška, Širok, Gruden, Kosovel, Milčinski, Vl. Levstik, Fr. Bevk, Golar, Vouk, Ribičič in Ivan Albreht. — List je tudi bogato ilustrovan po Buciku in Črni goju in ima zraven tega še glasbeno prilogo. Dr. Fr. Kimovca. — List je urasel svoji nalogi, da bi bil samo za mladino, vsak slovenski inteligent bo užival ob njem. Zato pa bodi naša naloga, da ga širimo in mu pridobimo čimveč naročnikov. Nobena čitalnica ne sme biti brez «Novega Roda», nobena knjižnica, nobeno društvo, kjer je učitelj odbornik!

Nova jugosl. operna dela. Skladatelj **Osterc**, Celjan, je končal opero «Krst pri Savici». Isto snov je obdelal **M. Kogoj**, **A. Dobronič** je končal «Dobravko». **Sr. Albini** dovrši v kratkem veliko operno delo «Kraljevič Marko». **L. S. Kavič** je zložil «Hasanaginico». **B. Berso** komponira «Smrt majke Jugoviča», **dr. Krenedič** pa Begovičev libreto «Menuet».

Emil Adamič komponira za slav. dni jugosl. sokol. zleta veličasten koral na besede **S. Jenka**: Ti, ki si nas ustvaril kot listja in trave... za moški zbor s spremljeval. trobent, rogov, pozavn in tube.

Janko Prelove: Jaz bi rad rdečih rož. Moški zbor z barit. solom. Priedba za dvospev s spremljevanjem klavirja.

Alojz Gradnik: Pot bolesti. — Izšla je zbirka pesmi, ki nam kažejo razdobje Gradnikovega življenja. Ker se bomo k zbirki povrnili, priporočamo danes knjigo vsem, ki znajo uživati poezijo, ki cenijo Gradnikovo liriko in jih zanimajo občutja pesnika, zapustivšega našo zemljo.

RAZNO

Vijolinski učitelj na Glasbeni Matici v Trstu Avgust Ivančič je podal na glasbenem liceju v Bolonji odpustno diplomu iz vijoline. —

Lužinski Srbi zahtevajo šole. Med saško vlado in lužinskimi Srbi se vrše pogajanja. Srbi zahtevajo, da se uvede srbščina v šole kot obligaten, ne pa kot prost predmet kot je bil dosedaj. Tudi zahtevajo na vseučilišču v Budišinu svojega profesorja. V višjih šolah pa naj bi se poučevala poleg francoščine in angleščine tudi ruščina. Vlada se vsemu temu upira.

Desetletnica mature. Učitelji, ki smo maturirali l. 1912. v Gorici, obhajamo letos desetletnico učiteljevanja. Ker nas službuje večina v Jugoslaviji, bomo praznovali isto dne 10. avgusta v Ljubljani. Tovariši v Julijski Benečiji naj se o tem natančneje informirajo pri uredništvu «Učiteljskega lista».

Nova slovenščina. Neka julijskokrajska revija prinaša v letošnji januarski številki tako le prozo:

— — — — Samo tega ni vedela, samo na to ni mislila, da bo z najsvetejšim smotrom, ki si ga je — z isto kristalno pobožnostjo in obhajilo udanost' o ko novomašnik zlato moštranco — postavila s sklenjenimi prsti pred oči in srce, da samo na to ni pomislila, da bo kdo zavratno vsetrenotno in vseletno razklepal pred njo svoje volčje zobovje. Ni mislila, da bi utegnili kdo sikati vanjo dušljiv plin skozi črevo zavisti, skozi mrežo spletk, neglede na prozorno nesebičnost, s katero je prežeta njena svrha, ki

jo je lani proglašala z zanosom in s stremljenjem, ko bogumilo znamenje križa. O vsem tem ni skrbela in ko je zaslutila okoli sebe zagozde in zagozdnice, ovire in oviralce, se ji je pač skrčilo v grudih srčno predorje, toda navzlic temu se je krševiteje oklenila grčave naslonilke ter odhajala po samotarni stezi s samotarsko vzdržljivostjo naprej in z neomašnim uverenjem, da ona bode ovenela, ona bode usahnula in preminila še le tedaj, ko njej sami opešajo moči, ko ji otrpne dušno mišičje, ko ji odrevene možganske snovi. —

Ne, nič preje ne izreče zaključnega amen! Zategavoljo bodi vsem njenim prijateljem tudi v pričujočnosti njeno geslo priprosto in brez srebrnovitkastih obl'ub, brez mamljivih slavospevov! Zaplapolaj naj s skromnostjo, ko brleča leščerba sredi hoste, zamiglja naj liki nebni briljantin med oblaki itd. itd.

Človek ne ve, ali naj se smeje ali naj se zjoče! Sam pokojni Blaž Pohlin bi se sukal v grobu, ko bi to slišal! Vendar se nihče še ni spotaknil do danes na tej rodoljubni slovenščini. Ne, naše pleme poginuti neče!

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Prosimo dopisnike, da pišejo vedno le na eno stran papirja in če le mogoče na četrtniko pole. Izdatno, nepotrebne stroške imamo tudi s plačevanjem globeradi prenizke pristojbine na pismih, ki je **za vsaki 15 gramov 40 stotink**. Če se premalo frankira, stane pismo dvakratno pristojbino, nekoliko pažnje torej!